

**EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
OBCHODNÁ FAKULTA**

Evidenčné číslo: 102003/I/2023/36142806865018884

**AKTUÁLNE SPOLOČENSKO-EKONOMICKÉ DOSAHY
NÚTENEJ MIGRÁCIE NA MEDZINÁRODNÝ
MARKETINGOVÝ MANAŽMENT FIRIEM**

Diplomová práca

2023

Bc. Khrystyna Shestak

**EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
OBCHODNÁ FAKULTA**

**AKTUÁLNE SPOLOČENSKO-EKONOMICKÉ DOSAHY
NÚTENEJ MIGRÁCIE NA MEDZINÁRODNÝ
MARKETINGOVÝ MANAŽMENT FIRIEM**

Diplomová práca

Študijný program: manažment medzinárodného obchodu

Študijný odbor: ekonómia a manažment

Školiace pracovisko: katedra medzinárodného obchodu

Vedúci záverečnej práce: doc. Ing. Otília Zorkóciová, PhD.

Bratislava 2023

Bc. Khrystyna Shestak

Čestné vyhlásenie

Čestne vyhlasujem, že záverečnú prácu na tému Aktuálne spoločensko-ekonomické dosahy nútenej migrácie na medzinárodný marketingový manažment firiem som vypracovala samostatne a že som uviedla všetku použitú literatúru.

Bratislava 2023

.....

Khrystyna Shestak

Podakovanie

Chcela by som vyjadriť úprimnú vďaku všetkým, ktorí mi pomohli pri písaní tejto práce. Osobitne by som sa chcela poďakovať svojej vedúcej práce, doc. Ing. Otílii Zorkóciovej, PhD, za jej podporu, konštruktívne rady a čas. Svojej rodine som veľmi vďačná za ich neustály vplyv na môj život a za to, že ma vždy podporovali v procese písania diplomovej práce.

ABSTRAKT

SHESTAK, Khrystyna: *Aktuálne spoločensko-ekonomické dosahy nútenej migrácie na medzinárodný marketingový manažment firiem.* – Ekonomická univerzita v Bratislave. Obchodná fakulta; Katedra medzinárodného obchodu. – Vedúci/vedúca záverečnej práce: doc. Ing. Otília Zorkóciová, PhD. – Bratislava: OF EU, 2023, 66 s.

Záverečná práca je vypracovaná na tému Aktuálne spoločensko-ekonomické dosahy nútenej migrácie na medzinárodný marketingový manažment firiem. Cieľom tejto diplomovej práce je na základe teoretických aspektov literatúry popísať migráciu a analyzovať jej diferenciáciu, dôsledky a medzinárodné možnosti jej riešenia na medzinárodnej a národnej úrovni. Táto práca je rozdelená na 3 časti. V prvej časti práce sa skúmajú príčiny a dôsledky nútenej migrácie, ako aj možný vplyv tohto javu na vonkajšie a vnútorné podnikateľské prostredie medzinárodného marketingu firiem. Druhá časť obsahuje hlavný cieľ, ktorý sme si stanovili na začiatku, a vedľajšie ciele a metódy, ktoré sme použili pri realizácii výskumu na komplexnejšie pochopenie problematiky. Tretia časť je venovaná analýze regulácie nútenej migrácie Európskou úniou, najmä jej migračnej politike, ktorá sa vytvára a realizuje v kontexte celoeurópskych integračných procesov. Okrem toho práca skúma vplyv geopolitického konfliktu na Ukrajine na sociálno-ekonomické dôsledky v hostiteľských krajinách, najmä na Slovensku, v Poľsku a v Českej republike, ktoré sú významnými prijímateľmi nútených migráنتov z Ukrajiny. Výsledkom práce je komplexná analýza súčasných sociálno-ekonomických dôsledkov nútenej migrácie v kontexte geopolitického konfliktu a spôsobov ich prekonávania.

Kľúčové slová: nútená migrácia, medzinárodný marketingový manažment firiem, utečenec, Európska únia, vojna, geopolitický konflikt, Ukrajina, sociálno-ekonomické dôsledky

ABSTRACT

SHESTAK, Khrystyna: *Current Socio-Economic Implications of Forced Migration on the International Marketing Management of Companies*. – The University of Economics in Bratislava, Faculty of Commerce; Department of International Trade. – Thesis supervisor: doc. Ing. Oľívia Zorkóciová, PhD. – Bratislava: OF EU, 2023, 66 p.

The final work is elaborated on the topic *Current Socio-Economic Implications of Forced Migration on the International Marketing Management of Companies*. Based on the theoretical aspects of the literature, the aim of this work is to describe migration and to analyse its differentiation, consequences and international options for addressing it at the international and national level. This work is divided into 3 parts. The first part examines the causes and consequences of forced migration, as well as the possible impact of this phenomenon on the external and internal business environment of international marketing firms. The second part contains the main objective we set at the beginning and the sub-objectives and methods we used in conducting the research for a more comprehensive understanding of the issue. The third part is devoted to the analysis of the regulation of forced migration by the European Union, in particular its migration policy, which is developed and implemented in the context of pan-European integration processes. In addition, the work examines the impact of the geopolitical conflict in Ukraine on the socio-economic consequences in the host countries, particularly Slovakia, Poland and the Czech Republic, which are significant recipients of forced migrants from Ukraine. As a result, the work provides a comprehensive analysis of the current socio-economic consequences of forced migration in the context of the geopolitical conflict and ways of overcoming them.

Keywords: forced migration, international marketing management of firms, refugee, European Union, war, geopolitical conflict, Ukraine, socio-economic consequences

OBSAH

Zoznam ilustrácií a tabuliek.....	9
Úvod.....	10
1. Migrácia a medzinárodný marketingový manažment (súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí)	12
1.1. Teoretické východiská javu migrácie	12
1.2. Diferenciácia jednotlivých typov migrácie a dôvodov migrácie	15
1.3. Medzinárodné (národné) možnosti riešenia problémov z hľadiska imigrácie aj emigrácie	18
1.4. Základné definície súvisiace s nútenou migráciou	20
1.5. Dôvody a následky nútenej migrácie.....	22
1.6. Dosahy nútenej migrácie na medzinárodný marketingový manažment firiem	26
2. Cieľ práce a metodika práce.....	30
2.1. Cieľ práce	30
2.2. Metodika práce a metódy skúmania.....	30
3. Všeobecné snahy EÚ o reguláciu nútenej migrácie s konkretizáciou na nútenú migráciu podmienenú inváziou Ruska na Ukrajinu (výsledky práce a diskusia)	33
3.1. Regulácia nútenej migrácie v EÚ a v jej vybraných členských krajinách	35
3.2. Dosahy nútenej migrácie v dôsledku geopolitického konfliktu na Ukrajinu	47
3.2.1. Reakcia jednotlivých členských štátov EÚ na vojnu z hľadiska regulácie sociálno-ekonomických faktorov	50
2.1.1. Sociálne a ekonomické dôsledky nútenej migrácie na základe geopolitického konfliktu vojny na Ukrajinu.....	56
Záver	58
Zoznam použitej literatúry	60

ZOZNAM ILUSTRÁCIÍ A TABULIEK

Zoznam tabuliek

Tabuľka 1 Klasifikácia migrácie.....	17
Tabuľka č. 2 Imigrácia podľa občianstva do niektorých krajín EÚ 2021	40
Tabuľka č. 3 Obyvateľstvo, ktoré nie je štátnym príslušníkom, podľa skupiny štátneho občianstva, 1. január 2022.....	42
Tabuľka č. 4 Krajiny zapojené do Plánu reakcie na utečencov	49

Zoznam grafov

Graf č. 1 Počet ľudí donútených opustiť svoju krajinu (2017-2022).....	34
Graf č. 2 Celkový počet násilne vysídlených osôb za rok 2022.....	35
Graf č. 3 Imigranti z krajín mimo EÚ a emigranti do EÚ, EÚ, 2013-2021	39
Graf č. 4 Rozdelenie imigrantov podľa štátnej príslušnosti, 2021	41
Graf č. 5 Celkový počet prekročení hraníc z a na Ukrajinu v rokoch 2022-2023.....	48
Graf č. 6 Počet Ukrajincov, ktorí zostali v zahraničí kvôli geopolitickej situácii.....	50

ÚVOD

V dejinách ľudstva bol proces migrácie neoddeliteľnou súčasťou jeho vzniku. Vždy bol predmetom diskusií na rôznych úrovniach a priamo formoval moderný svet, tak ako ho poznáme dnes. Dnešné migračné procesy sa však vyznačujú svojou komplexnosťou a predstavujú bezprecedentný rozsah. V súčasnosti môžeme predpokladať, že migrácia sa stala globálnym fenoménom, ktorý zachvacuje čoraz viac krajín a na rozdiel od jej dočasných alebo sezónnych prejavov je jej súčasný vplyv trvalý.

Migračné toky sa každým rokom len zvyšujú, častejšími sa stávajú migračné krízy a faktory, ktoré podnecujú ľudí k migrácii, čo naznačuje, že migráciu nemožno riešiť ako spontánny jav, ale vyžaduje si vypracovanie vhodných migračných politík na domácej, národnej, európskej a najmä globálnej úrovni. Systém regulácie migrácie by mal byť komplexný, jednotný a konzistentný, aby bolo možné na tento jav rýchlo reagovať a riešiť ho.

Bezprecedentné tempo zmien v environmentálnej, geopolitickej a technologickej oblasti v posledných rokoch vyvolalo pocit neistoty spôsobený epochálnymi zmenami vrátane pandémie COVID-19, ktorá na dlhý čas fyzicky izolovala veľké časti sveta. V minulosti bola migrácia ovplyvnená rôznymi medzinárodnými tektonickými geopolitickými udalosťami. Patria k nim dve svetové vojny, rozsiahle teroristické útoky a pandémie COVID-19, ktoré boli zlomovými bodmi v regulácii migrácie. Najnovšou tektonickou geopolitickou udalosťou vo svete je ozbrojený konflikt, ktorý začala Ruská federácia na území suverénnej Ukrajiny začiatkom roka 2022 a ktorý spôsobil masovú nútenú migráciu a ešte sa zďaleka neskončil, ale už teraz má zásadný vplyv na ďalší vývoj ľudských dejín a fenomén migrácie a jej enormné počty.

Hlavným cieľom tejto záverečnej práce je reflektovať teoretický vývoj odbornej komunity (domácej i zahraničnej) v oblasti migrácie ako takej. Zároveň je pre naplnenie tohto cieľa potrebné analyzovať jej diferenciáciu, dôsledky a medzinárodné (národné) možnosti riešenia problémov imigrácie a emigrácie na medzinárodnej (národnej) úrovni. Na dosiahnutie hlavného cieľa sme si stanovili aj vedľajšie ciele, ktoré nám pomôžu riešiť túto problematiku v jej komplexnom význame.

V prvej časti našej práce sa v záujme lepšieho porozumenia významu termínu migrácia zaoberáme názormi rôznych autorov na tento jav a vzájomne ich porovnávame, aby sme získali ucelený obraz o tomto pojme. Zaoberáme sa pojmami utečenec a žiadateľ o

azyl, skúmame príčiny a dôsledky nútenej migrácie a skúmame vplyv nútenej migrácie na marketingové manažment medzinárodných firiem z pohľadu hostiteľských krajín. Uvažujeme aj o možných riešeniach problému nútenej migrácie na nadnárodnej úrovni. Druhá časť našej práce je venovaná analýze nútenej migrácie na globálnej a európskej úrovni, skúmaniu konkrétnych reakcií členských štátov EÚ na nútenú migráciu, ako aj aktuálnej situácii v súvislosti s eskaláciou konfliktu na Ukrajine v dôsledku plnohodnotnej invázie Ruska 24. februára 2022.

Práca analyzuje, aké reakcie a ďalšie opatrenia by mala EÚ prijať na reguláciu nútenej migrácie a aký je sociálno-ekonomický dosah tejto situácie.

1. Migrácia a medzinárodný marketingový manažment (súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí)

Žijeme vo svete, ktorý sa v rámci ekonomickej sféry neustále vyvíja. Migrácia ako taká sa už nevníma ako osamelý jav putovania a presídľovania ľudí na iné kontinenty a do iných krajín, ale už sa vníma ako plnohodnotný a neoddeliteľný fenomén moderného sveta.

Pri rozoberaní problematiky migrácie sa autori zameriavajú na jej dôsledky, rôzne príčiny alebo štatistiky, pričom často zabúdajú na definovanie tohto fenoménu. Pri analýze publikácií rôznych autorov na túto tému môžeme konštatovať, že v spoločenských a humanitných vedách neexistuje jednotná definícia migrácie a niekedy sú do tohto pojmu zahrnuté len niektoré jej aspekty. V súčasnosti môžeme predpokladať, že migrácia sa stala globálnym fenoménom, ktorý zasahuje čoraz viac krajín a na rozdiel od jej kyvadlového prejavu je jej súčasný dosah permanentný. V dnešnom svete je otázka migrácie naliehavá a aktuálna, preto sa pozrieme na jasné vymedzenie tohto pojmu a určitých kritérií migrácie podľa rôznych autorov.

1.1. Teoretické východiská javu migrácie

Pojem "migrácia" je odvodený od latinského slova migratio, čo znamená pohyb, premiestnenie.

Migrácia je proces pohybu, a to tak v rámci krajiny, ako aj na medzinárodnej úrovni. Je to pohyb osôb, ktorý zahŕňa akýkoľvek druh pohybu osôb bez ohľadu na jeho trvanie, zloženie a dôvody; vrátane migrácie utečencov, vysídlených osôb, presídlencov a ekonomických migrantov.¹

Migrácia obyvateľstva je jedným z ukazovateľov otvorenosti a rozvoja spoločnosti. Vonkajšia migračná aktivita obyvateľstva určitým spôsobom odráža stav sociálno-ekonomického rozvoja a miesto krajiny medzi ostatnými krajinami sveta.²

Na migráciu sa dá pozerieť aj ako na proces a systém. Migrácia ako proces je sprevádzaná prekračovaním štátnych hraníc alebo hraníc administratívno-územných celkov ktorejkoľvek krajiny, vedie k trvalej alebo dočasnej zmene bydliska a má za následok

¹ IOM, 2004. Glossary on Migration [elektronický zdroj]. Geneva: International Organization for Migration, 2004. 41 s. [cit.2023-9-3]. Dostupné na: http://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_1_en.pdf

² ZAPADNIUK, S. Human migrations in ukraine: intra-regional measuring. In *Ukrainian Geographical Journal*. Kyiv: Institute of Geography of the NAS of Ukraine, 2012 s. 28-33.

územné prerozdelenie obyvateľstva; migračný proces pozostáva z troch fáz - migračnej mobility, presunu a adaptácie migrantov.³

Viacerí výskumníci tieto definície dopĺňajú a rozširujú. S. Castles vo svojej definícii rozlišuje medzi vnútornou a medzinárodnou migráciou. Migráciu definuje ako prekročenie hranice politickej alebo administratívnej jednotky, **vnútornú** migráciu ako pohyb z jednej oblasti (provincie, okresu alebo obce) do inej v rámci tej istej krajiny a **medzinárodnú** migráciu ako prekročenie hraníc, ktoré oddeľujú jednu z približne 200 krajín sveta od inej, pričom za migráciu považuje len presídlenie na určitý čas, minimálne na šesť mesiacov alebo rok⁴

Pri určovaní migrácie, A. Romaniuk hovorí o jej oficiálnych a nelegálnych formách, pričom **oficiálnu** migráciu nazýva stavom, keď osoba mení miesto svojho trvalého pobytu, vrátane sťahovania za účelom trvalého pobytu do zahraničia na základe úradného povolenia prijímajúcej strany. **Nelegálna** migrácia nastáva vtedy, keď takéto povolenie neexistuje⁵

M. Poulin skúma migráciu v priestorovom a časovom rozmere. Z hľadiska **priestorového rozmeru** "medzinárodná migrácia je zmena krajiny obvyklého pobytu", to znamená, že miestom odchodu a vstupu sú dve rôzne krajiny a počas migrácie sa prekračuje aspoň jedna hranica. **Časové kritérium** súvisí s určením miesta obvyklého pobytu jednotlivca, pri ktorom sa zisťuje dĺžka trvania a dôvody pobytu na príslušnom mieste.⁶ Významnou nevýhodou tejto definície je, že sa vzťahuje len na medzinárodnú migráciu bez toho, aby sa dotýkala vnútornej migrácie.

Autor Douglas S. Massey je významný sociológ, ktorý sa vo veľkej miere venuje príčinám a dôsledkom migrácie. Tvrdí, že migrácia môže viesť k rozvoju nových kultúrnych a sociálnych štruktúr, ktoré môžu zvýšiť rozmanitosť a kultúrne bohatstvo spoločnosti. Jedným z Masseyho kľúčových príspevkov k štúdiu migrácie je teória "kumulatívnej kauzality". Táto teória tvrdí, že migrácia je samoposilňujúci proces, v ktorom počiatočné

³ VYSOCHIN, M. Sociálno-geografické črty migrácie v regionálnom sociálno-geografickom systéme (na príklade Charkovskej oblasti): In *dizertačná práca na získanie titulu kandidáta geografických vied: špecializácia 11.00.02 "Ekonomické a sociálna geografia"* Chernivtsi, 2007. 24 s.

⁴ CASTLES S. Globálne trendy a problémy. Medzinárodná migrácia na začiatku XXI. storočia: globálne trendy a problémy In: *International Journal of Social Sciences*, 2001 ISSN 0020-8701 s. 27-28.

⁵ ROMANIUK, A. Migračné procesy vo Lvovskej oblasti. In: *Ukrajinské varianty* 2. Sumy 1997 s. 21-25.

⁶ POULIN, M. Zdroje údajov pre meranie medzinárodnej migrácie v stredoeurópskych štátoch In: *Medzinárodná migrácia obyvateľstva: Rusko a súčasný svet.*- Moskva: MAKSS Press, 2000. ISBN 5-317-00165-X s. 14 - 37

rozhodnutie migrovať vytvára podmienky, ktoré podporujú ďalšiu migráciu.⁷ Treba poznamenať, že definícia migrácie a teórie tohto autora sú staršie a odrážajú rapidný nárast migrácie.

Autori Edward Seidman a Douglas Massey vo svojich prácach a výskumoch zdôrazňujú sociálne a kultúrne zložky migrácie a tiež zdôrazňujú, že tieto faktory môžu ovplyvniť migráciu, ako napríklad národná, náboženská, etnická a rodová identita.

Podľa Wallersteina je migrácia reakciou na ekonomické a politické štruktúry svetového systému. Podľa neho je svetový systém charakterizovaný nerovnými vzťahmi medzi krajinami a regiónmi a migrácia je pre jednotlivcov a komunity spôsobom, ako hľadať lepšie ekonomické príležitosti a uniknúť politickej nestabilite.⁸

Po zvážení názorov rôznych autorov na fenomén migrácie môžeme konštatovať, že **migrácia** je prekročenie administratívnej hranice, dobrovoľný alebo nútený priestorový pohyb jednotlivcov alebo skupín jednotlivcov z miesta (krajiny) odchodu do miesta (krajiny) vstupu, s právnym dôvodom alebo bez neho, na určitý čas alebo natrvalo, ktorý môže viesť k zmene trvalého pobytu; tento pohyb zahŕňa emigráciu a imigráciu. **Emigrácia** je prekročenie administratívnej hranice, dobrovoľný alebo nútený odchod jednotlivcov alebo skupín jednotlivcov z miesta (krajiny) pobytu z legálnych alebo nelegálnych dôvodov na určitý čas alebo natrvalo, ktoré zahŕňa ďalšiu **imigráciu**, ktorá predstavuje prekročenie administratívnej hranice, dobrovoľný alebo nútený vstup osôb alebo skupiny osôb do miesta (alebo krajiny) určenia (alebo do nového miesta pobytu), miesta určenia (alebo nového miesta pobytu) z legálnych alebo nelegálnych dôvodov na určitú dobu alebo natrvalo.

⁷ MASSEY, Douglas S. et al. Theories of International Migration: a Review and Appraisal. In: *Population and Development Review* [online]. 1993, roč. 19, č. 3, s. 431-466. Dostupné na internete: <https://www.jstor.org/stable/2938462>

⁸ HIDAYAT, Ferry. World-Systems Analysis: An Introduction by Immanuel Wallerstein. In: *Academia.edu* [online] [cit. 2023-22-3]. Dostupné na internete: https://www.academia.edu/33376583/World_Systems_Analysis_An_Introduction_by_Immanuel_Wallerstein

1.2. Diferenciácia jednotlivých typov migrácie a dôvodov migrácie

Vo vedeckej literatúre existuje viacero prístupov ku klasifikácii typov migrácie v závislosti od kritéria, ktoré sa používa ako základ. Preto rozoznávame niekoľko typov migrácie:⁹

Vnútná a medzištátna migrácia (prekračovanie štátnych hraníc): vnútorná migrácia sa týka ľudí, ktorí sa presúvajú z jedného regiónu alebo oblasti v rámci krajiny do iného. Medzinárodná migrácia zahŕňa sťahovanie ľudí z jednej krajiny do druhej. Môže to byť z rôznych dôvodov vrátane práce, vzdelávania, zlúčenia rodiny, hľadania azylu alebo jednoducho za lepšou kvalitou života.

Trvalá a dočasná migrácia: existujú prípady, keď je jednotlivec nútený migrovať v dôsledku konkrétnych politických udalostí v krajine. Ide o druh emigrácie (napríklad v krajine došlo k zmene vlády, takže aktívne osobnosti bývalej vlády emigrujú, ale čakajú na možnosť návratu).

Migrácia suverénna a vynútená. Nútená migrácia zahŕňa tie prípady, keď dôvod migrácie spočíva mimo jednotlivca, tým pádom ide o nútenú migráciu. Tomuto typu migrácie sa budeme podrobnejšie venovať v nasledujúcich častiach práce. Za suverénnu migráciu sa považuje, keď sa migrant rozhodne bez vonkajšieho tlaku, na základe svojich potrieb.

Politická a ekonomická migrácia. Rozdiel medzi nimi spočíva v hlavných dôvodoch: politických okolnostiach alebo materiálnych záujmoch. Ekonomická migrácia zahŕňa aj pracovnú migráciu: cestovanie do iných krajín za prácou s úmyslom stať sa trvalým obyvateľom hostiteľskej krajiny.

Legálna a nelegálna migrácia. Táto otázka je relevantná, keď ide o medzištátnu migráciu, pretože v rámci krajiny jej nič nebráni. Migrácia do inej krajiny je spojená so značným počtom faktorov a okolností etnického a právneho charakteru, takže vstup do krajiny bez súhlasu miestnych orgánov nie je povolený. Mnohé krajiny sú najmä v dôsledku prílevu migrantov z tretích krajín nútené zaviesť obmedzenia vstupu občanov.

Individuálna migrácia a masová (etnická) migrácia: napríklad masová migrácia tureckých občanov za prácou do Nemecka. Masová migrácia má častejšie etnický charakter,

⁹ SLYUSAREVSKY, Mykola, Migrácia ako sociálny a psychologický jav: typy, funkcie, faktory a zákonitosti In: *vedecký časopis Svitoglyad* Kyiv 2015, №5 ISSN 18197329 [online] [cit. 2023-27-3]. Dostupné na internete: <https://www.mao.kiev.ua/biblio/jscans/svitogliad/svit-2015-10-5/svitoglyad-2015-5-9-slyusarevskiy-blinova.pdf>

pričom jednou z jej najvýznamnejších foriem je diaspóra a zvyčajne sa spája s nepriaznivými udalosťami v domovskej krajine.

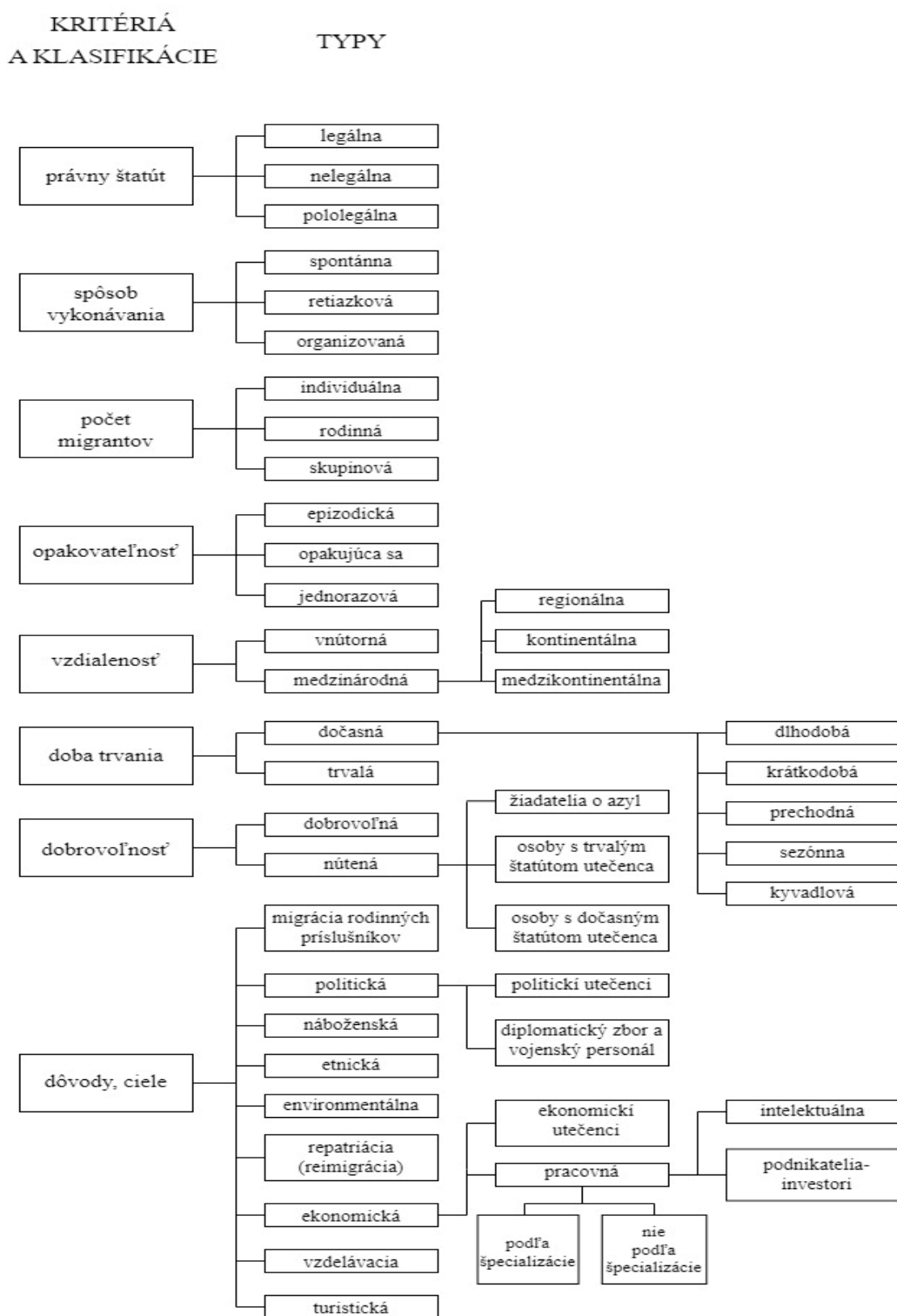
Kyvadlová migrácia: Ide o kyvadlovú mobilitu, teda pravidelný pohyb ľudí z jedného sídla do druhého za prácou alebo štúdiom. Kyvadlová migrácia je výsledkom nesúladu medzi miestom výroby a miestom usídlenia ľudí. Tento typ migrácie je rozvinutý najmä vo veľkých mestách - megamestách.

Epizodická a sezónna migrácia je niekedy predstupňom nezvratnej migrácie, pretože vytvára podmienky na výber trvalého bydliska. V tomto zmysle zohrávajú dôležitú úlohu pri budúcom presídľovaní, pretože poskytujú najviac informácií a uľahčujú vytváranie vzťahov v oblastiach budúceho osídlenia.

Väčšina uvedených klasifikácií odráža len určitý aspekt migrácie (dôvody, trvanie, právny štatút migrantov a podobne) alebo používa rôzne kritériá pre rovnakú klasifikáciu. Preto považujeme za vhodné navrhnúť konsolidovanú schému klasifikácie migrácie na základe určitých kritérií (viď tabuľka 1). Zodpovedá polysémantickej povahe migrácie ako sociálneho javu a umožňuje nám prejsť od teoretického základu k implementácii jeho ustanovení v konkrétnych sociologických štúdiách prostredníctvom vhodnej operacionalizácie navrhovaných pojmov.¹⁰

¹⁰ ROVENCHAK, Olga. Definície a klasifikácie migrácie: priblíženie operačných koncepcií In: *Politický manažment*. Lviv 2006 s. 127-139 [online]. [cit. 2023-24-3]. Dostupné na internete: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/rovenchak_vyznachennia.pdf

Tabuľka 1 *Klasifikácia migrácie*



Zdroj: vlastne spracovanie podľa ROVENCHAK, Olga. *Definície a klasifikácie migrácie: priblíženie operačných koncepcií* In: *Politický manažment*. Lviv 2006 s. 132 [online]. [cit. 2023-24-3]. Dostupné na internete: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/rovenchak_vyznachennia.pdf

Ako vyplýva z tabuľky 1, v rozpore s rozšíreným tvrdením, že rôzne typy migrácie sú zmiešané, a preto ich nemožno jednoznačne klasifikovať, nie je ťažké priradiť typ migrácie k určitej kategórii migrácie zavedením niekoľkých kritérií. Samozrejme, s vývojom migračných procesov vznikajú nové typy migrácie, a preto je potrebné klasifikáciu dopĺňať a zdokonaľovať. Vhodným spôsobom by bolo definovať samotnú migráciu a jej jednotlivé typy a rozlišovať medzi nimi.

1.3. Medzinárodné (národné) možnosti riešenia problémov z hľadiska imigrácie aj emigrácie

Vo svete modernej ekonomiky sú migračné procesy neoddeliteľnou súčasťou národohospodárskeho rozvoja. Otázky imigrácie a emigrácie sú pre mnohé krajiny aktuálne a dôležité, pretože majú významný vplyv na rôzne aspekty spoločenského a hospodárskeho života. V závislosti od konkrétnej situácie si hospodárska prax vyžaduje rôzne spôsoby a prístupy k riešeniu otázok migrácie, ktoré prispievajú k zlepšeniu hospodárskej situácie v krajine.

Jedným z hlavných medzinárodných spôsobov riešenia tohto problému sú medzinárodné dohody. Krajiny môžu podpísať medzinárodné dohody s cieľom koordinovať svoje imigračné politiky a rozdeliť si zodpovednosť za utečencov a migrantov. Príkladom je Globálny pakt o bezpečnej, riadenej a pravidelnej migrácii a Dohovor o právnom postavení utečencov z roku 1951.¹¹

Ďalšia možnosť je kontrola hraníc. Krajiny môžu zaviesť opatrenia na kontrolu hraníc s cieľom regulovať vstup na svoje územie a výstup z neho. Môže ísť o kontrolné stanovišťa, vízovú povinnosť a vstupnú/výstupnú kontrolu. Medzi inštitúcie, ktoré pomáhajú krajinám vykonávať účinné politiky kontroly hraníc v boji proti migrácii, môžeme zaradiť Medzinárodnú organizáciu pre migráciu (IOM - International Organization for Migration), ktorá poskytuje technickú podporu a buduje kapacity pre krajiny s cieľom zlepšiť ich systémy riadenia hraníc, táto organizácia sa zaoberá aj širokou škálou otázok súvisiacich s migráciou vrátane rozvoja politiky, údajov o migrácii a riadenia migrácie a taktiež Svetovú colnú organizáciu (WCO - World Customs Organization), ktorá pomáha

¹¹ Global Compact for Safe, Orderly and Regular Migration (GCM). In: *OHCHR* [online] [cit. 2023-15-3]. Dostupné na internete: <https://www.ohchr.org/en/migration/global-compact-safe-orderly-and-regular-migration-gcm>

krajinám zvyšovať ich kapacity v oblasti kontroly hraníc poskytovaním odbornej prípravy, technickej pomoci a výmeny informácií.¹²

Krajiny sa môžu podieľať na medzinárodných programoch presídľovania, ktoré poskytujú nový domov utečencom, ktorí sa nemôžu vrátiť do svojej krajiny pôvodu. Tieto programy môžu byť koordinované medzinárodnými organizáciami, ako je napríklad Úrad vysokého komisára OSN pre utečencov (UNHCR - United Nations High Commissioner for Refugees)¹³

Ďalším možným riešením problému imigrácie a emigrácie na medzinárodnej úrovni je zavedenie rôznych programov dočasného zamestnávania zo strany prijímajúcich krajín. Tieto programy umožňujú migrantom pracovať v určitých odvetviach na obmedzený čas, čo môže pomôcť riešiť nedostatok pracovných síl v konkrétnych odvetviach alebo regiónoch a prinášať výhody hostiteľskej krajine aj migrantom.

Krajiny môžu spolupracovať na riadení migračných tokov prostredníctvom diplomatického úsilia. To môže zahŕňať dohody o presídľovaní, utečeneckých kvótach a výmene osvedčených postupov a zdrojov a podpory ľudských práv migrantov a utečencov.

Ďalším spôsobom riešenia tohto problému je, aby krajiny investovali do rozvojovej pomoci s cieľom riešiť základné príčiny migrácie, ako sú chudoba a konflikty. Zlepšením hospodárskych a sociálnych podmienok v zdrojových krajinách možno znížiť migráciu.¹⁴

S cieľom pomôcť migrantom a utečencom usadiť sa v nových komunitách je tiež potrebná spolupráca medzi krajinami na medzinárodnej úrovni pri vytváraní a realizácii integračných programov. Takéto programy môžu zahŕňať jazykovú a pracovnú prípravu, vzdelávanie a prístup k sociálnym službám.¹⁵

¹² Data and Research. In: *International Organization for Migration (IOM)* [online] [cit. 2023-15-3]. Dostupné na internete: <https://www.iom.int/data-and-research>

¹³ NATIONS, United. UNHCR - The UN Refugee Agency. In: *Unhcr.org* [online] [cit. 2023-15-3]. Dostupné na internete: <https://www.unhcr.org/>

¹⁴ MINISTERSTVO FINANCIÍ SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Rozvojová spolupráca | Ministerstvo financií Slovenskej republiky. In: *Ministerstvo financií Slovenskej republiky* [online] Dostupné na internete: <https://www.mfsr.sk/sk/medzinarodne-vztahy/rozvojova-spolupraca/rozvojova-spolupraca.html>

¹⁵ KRYMOVA, M. Integrácia migrantov ako nástroj pre fungovanie trhu migračných služieb v EÚ. In: *Ekonomika a organizácia riadenia* [online]. 2019, č. 2, s. 3 [cit. 2023-15-3]. Dostupné na internete: <https://jeou.donnu.edu.ua/article/view/7351/7375>

Celkovo si tieto medzinárodné možnosti riešenia prisťahovalectva a emigrácie vyžadujú spoluprácu a koordináciu medzi krajinami s cieľom účinne riešiť výzvy a príležitosti, ktoré migrácia predstavuje.

1.4. Základné definície súvisiace s nútenou migráciou

Medzi hlavné trendy moderných medzinárodných procesov patrí aj rastúca úloha nelegálnych migračných procesov, ktoré sa prejavujú v podobe utečeneckej migrácie alebo nútených migrantov, ktorí svoju domovskú krajinu neopúšťajú väčšinou z vlastnej vôle, ale pod tlakom určitých okolností. Vo všeobecnosti sa procesy nútenej emigrácie vyskytujú ako reakcia na určité politické, sociálne, náboženské, vojenské otrasy v krajine alebo regióne a ich rozsah a smerovanie do určitej miery naznačujú stabilitu alebo nestabilitu v krajine alebo regióne.¹⁶

Nútená migrácia významne ovplyvňuje geografiu, štruktúru a dynamiku obyvateľstva krajín a regiónov, úroveň rozvoja výrobných síl v regiónoch, stav trhu práce a sociálno-ekonomické charakteristiky životnej úrovne rôznych kategórií obyvateľstva. Nútená migrácia je vo svojej podstate nepredvídateľná.¹⁷

Podľa Medzinárodnej asociácie pre štúdium nútenej migrácie možno definíciu nútenej migrácie chápať ako všeobecný pojem, ktorý sa vzťahuje na pohyb utečencov a vnútorne vysídlených osôb (osôb vysídlených v dôsledku konfliktu), ako aj osôb vysídlených v dôsledku prírodných alebo environmentálnych katastrof, vojenských konfliktov, chemických alebo jadrových havárií, hladomoru alebo rozvojových projektov.¹⁸

Podľa Oxfordskej encyklopédie antropológie zahŕňa definícia nútenej migrácie aj situácie nútenej imobility, napríklad keď sú vysídlené osoby držané v utečeneckých táboroch alebo zadržiavacích centrách.¹⁹

¹⁶ ILTIO, Ihor. Ukrajina v kontexte globálnych migračných procesov In: Migrácia a tolerancia na Ukrajine. [elektronický zdroj] Kyiv: Stylos, 2007. ISBN 978-966-8009-67-9 s. 21-23 [cit. 2023-22-3]. Dostupné na: <https://www.wilsoncenter.org/sites/default/files/media/documents/publication/MigTol.pdf>

¹⁷ VOROTIN, Valerij - ZHALILO, Jaroslav. *Štátny manažment regionálneho rozvoja Ukrajiny: monografia* [elektronický zdroj]. Kyiv: NISD, 2010. ISBN 978-966-554-103-5 s.288

¹⁸ IASFM Mission - International Association for the Study of Forced Migration. In: *Uni-bamberg.de* [online] [cit. 2023-23-3]. Dostupné na internete: <http://www.efms.uni-bamberg.de/iasfm/mission.htm>

¹⁹ STANKOVIC, Snezana, ECKE, Jonas, WIRTZ, Elizabeth. Forced Migration. In: *Oxford Research Encyclopedia of Anthropology* [online]. 2021 [cit. 2023-24-3]. Dostupné na internete: <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190854584.013.468>

Ľudia, ktorí by za predchádzajúcich podmienok zostali tam, kde boli, sú teraz nútení opustiť krajinu, inak im hrozí nebezpečenstvo, urážky, ponižovanie, väzenie alebo smrť. Migrácia sa stáva prostriedkom úniku z ohrozujúcej situácie, ale nútená migrácia je viac zameraná na zachovanie alebo obnovenie predchádzajúcich podmienok.²⁰

Definícia pojmov utečenec, žiadateľ o azyl a vnútorne vysídlená osoba

Podľa definície nútenej migrácie je rozhodujúci vplyv síl, ktoré stoja za migračným pohybom, a odlišuje tých, ktorých možno nazvať "utečencami", "obetami obchodovania s ľuďmi", "osobami bez štátnej príslušnosti", "žiadateľmi o azyl", "vnútorne vysídlenými osobami" (IDP - Internally Displaced Persons), od ostatných migrantov, ako sú ekonomickí (dobrovoľní) migranti.²¹

Utečenec je osoba, ktorá opustila krajinu svojej štátnej príslušnosti alebo obvyklého pobytu z dôvodu "opodstatneného strachu" z prenasledovania, z dôvodu rasy, náboženstva, národnosti, príslušnosti k určitej sociálnej skupine alebo politického presvedčenia a nachádza sa mimo krajiny, v ktorej má takéto obavy.²²

Pojem **žiadateľ o azyl** sa často používa ako synonymum alebo podobné slovo k pojmu utečenec. Tieto dva pojmy však majú určité rozdiely. Žiadateľom o azyl môže byť osoba, ktorá hľadá medzinárodnú ochranu pred hrozbami, prenasledovaním a nebezpečenstvom vo svojej domovskej krajine a ktorá požiadala o azyl v určitom štáte, ale ešte nedostala konečné právne rozhodnutie od krajiny, v ktorej požiadala o azyl. Je potrebné poznamenať, že v dôsledku toho sa každý uznaný utečenec spoiatku považuje za žiadateľa o azyl, ale nie každý žiadateľ o azyl bude nakoniec uznaný za utečenca.²³

Za **vnútorne vysídlené osoby** sa považujú osoby, ktoré boli nútené opustiť svoje domovy alebo miesta obvyklého pobytu, najmä v dôsledku rozsiahleho násillia, porušovania

²⁰ IASFM Mission - International Association for the Study of Forced Migration. In: Uni-bamberg.de [online] [cit. 2023-23-3]. Dostupné na internete: <http://www.efms.uni-bamberg.de/iasfm/mission.htm>

²¹ STANKOVIC, Snezana, ECKE, Jonas, WIRTZ, Elizabeth. *Forced Migration*. In: Oxford Research Encyclopedia of Anthropology [online]. 2021 [cit. 2023-24-3]. Dostupné na internete: <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190854584.013.468>

²² UNHCR. *Convention and Protocol Relating to the Status of Refugees*. In: UNHCR [online] [cit. 2023-25-3]. Dostupné na internete: <https://www.unhcr.org/3b66c2aa10>

²³ UNHCR Master Glossary. In: UNHCR [online] 2006 [cit. 2023-25-3]. Dostupné na internete: <https://www.unhcr.org/glossary/#a>

ľudských práv, ozbrojeného konfliktu alebo prírodnej katastrofy či havárie. Na rozdiel od utečencov vnútorne vysídlené osoby zostávajú vo svojej krajine bez toho, aby prekročili medzinárodne uznanú štátnu hranicu. Sú chránené svojou vládou, aj keď bola táto vláda príčinou ich vysídlenia. Často sa presťahujú do oblastí, kde sa môžu cítiť bezpečne, na rozdiel od svojich domovov, ktoré sú v epicentre hlavného faktora spôsobujúceho ich vysídlenie.²⁴

1.5. Dôvody a následky nútenej migrácie

Nútená migrácia, ktorá vzniká na pozadí rôznych negatívnych faktorov, zohráva dôležitú úlohu v rozvoji spoločnosti a hospodárstva. Analýza dôvodov a následkov nútenej migrácie je veľmi dôležitá, pretože nám umožňuje lepšie pochopiť problémy, ktorým čelia migranti a hostiteľské krajiny. Budeme sa zaoberať rôznymi aspektmi nútenej migrácie a jej vplyvom na vysielajúce a prijímajúce krajiny, ako aj na kultúru, hospodárstvo a spoločnosť.

Dôvody nútenej migrácie

Príčinou masovej nútenej migrácie môže byť množstvo vzájomne súvisiacich dôvodov, ako sú vojenské konflikty, etnická genocída, hladomor, extrémna chudoba a prírodné katastrofy, napríklad suchá, zemetrasenia alebo záplavy. Tieto základné príčiny nútenej migrácie sú početné, zložité a vzájomne prepojené. Keď sa osoba alebo skupina ľudí rozhodne opustiť svoje domovy a komunity, nemusí nevyhnutne existovať jednoduchý vzťah príčiny a následku.²⁵

V skutočnosti existuje množstvo základných príčin a spúšťačov, ktoré sa navzájom ovplyvňujú zložitým a nepredvídateľným spôsobom. Preto je dôležité vyhnúť sa analýze migračných pohybov na základe jediného faktora.

Základné príčiny sa zvyčajne vyvíjajú pomaly a môžu existovať roky, kým spúšťač zhorší už aj tak zložitú situáciu do krízy a ľudia sa rozhodnú, že musia utiecť.²⁶

²⁴ UNHCR Master Glossary. In: UNHCR [online] [cit. 2023-25-3]. Dostupné na internete: <https://www.unhcr.org/glossary/#i>

²⁵ KENYON Lischer, Sarah, "Conflict and Crisis Induced Displacement". In *Elena FiddianQasmiyeh, Gil Loescher, Katy Long and Sando Sigona, The Oxford Handbook of Refugee & Forced Migration Studies*, New York: Oxford University Press, 2016, ISBN: 9780199652433 s. 319

²⁶ Submission to the Federal Standing Committee on Citizenship and Immigration. In *Addressing the Root Causes of Forced Migration: Recommendations for Canada* [online]. 2018 [cit. 2023-25-3]. Dostupné na internete: <https://www.ourcommons.ca/Content/Committee/421/CIMM/Brief/BR10152564/br-external/DevelopmentAndPeace-CaritasCanada-e.pdf>

Ak sa na území určitého štátu odohráva vojenský konflikt, ktorý ohrozuje obyvateľstvo tejto krajiny, vyvoláva násilie, ničenie a spôsobuje škody a straty miestnemu obyvateľstvu, kedy táto situácia núti ľudí opustiť svoje domovy, aby si zachránili život. Medzi ďalšie dôvody nútenej migrácie, ktoré spôsobujú zničenie infraštruktúry, budov a celej oblasti, patria prírodné katastrofy, ako sú zemetrasenia, záplavy a cunami.

Dôvodmi k hľadaniu zamestnania a lepších životných podmienok v iných krajinách môžu spôsobiť rôzne ekonomické ťažkosti, akými sú vysoká nezamestnanosť, nízka životná úroveň, a iné hospodárske ťažkosti. V mnohých krajinách je prenasledovanie významnou príčinou nútenej migrácie. Väčšinou ide o prenasledovanie z dôvodu odlišných politických, etnických alebo náboženských názorov jednotlivcov. Pod tlakom môžu takíto ľudia požiadať o azyl v iných krajinách.

Ďalším častým dôvodom nútenej migrácie sú rodinné dôvody, keď sa ľudia sťahujú do iných krajín, aby sa stretli s rodinou alebo aby svojim deťom poskytli lepšie vzdelanie alebo príležitosti na lepšiu budúcnosť.

Následky nútenej migrácie

Nútená migrácia ako následok môže predstavovať problém nesúladu s trhom práce, ktorému čelia nútení migranti, spočiatku je vždy závažný, a to aj v prípade relatívne malého počtu utečencov, ktorí nájdu príbytok v najbohatších krajinách sveta, ale môže byť extrémny a pretrvávajúci v prípade oveľa väčšieho počtu nútených migrantov, ktorí sa ocitnú v relatívne chudobných regiónoch a v nestabilnom politickom prostredí. Tam, kde utečenci nemôžu pracovať, sa mnohí z nich aj tak stávajú súčasťou neformálnych pracovných trhov v časti hospodárstva, ktorá je zväčša mimo daňovej siete, pracujú za mimoriadne nízke mzdy a sú vystavení vykorisťovaniu a zneužívaniu. Tento následok je zjavne oveľa závažnejší v rozvojových krajinách, ktoré prijímajú veľký počet nútených migrantov v pomere k počtu ich obyvateľov, ako vo vyspelých alebo rozvojových krajinách, ktoré prijímajú malý počet migrantov.²⁷

²⁷ NIEBUHR, Mona. The Economic Impact of Forced Migration. In: *Carnegie Endowment for International Peace* [online] 2016 [cit. 2023-28-3]. Dostupné na internete: <https://carnegieendowment.org/2016/04/22/economic-impact-of-forced-migration-pub-63421>

Okrem vplyvu na trh práce môže byť nútené vysídlenie vážnym **demografickým šokom**, ktorý spôsobí náhly nesúlad medzi ponukou a dopytom po verejných službách a bývaní v hostiteľských komunitách. Podnikateľské očakávania môžu byť negatívne ovplyvnené v krajinách, kde je investičné prostredie zo svojej podstaty nepriaznivé a kde prílev cudzincov naruša zavedenú sociálnu a politickú rovnováhu. Podobne ako v prípade hospodárskych vplyvov sa niektoré z týchto nerovnováh môžu vyriešiť samy alebo vytvoriť nové prijateľné rovnováhy, avšak iné môžu byť vnímané ako neprijateľne rušivé pre určité menšiny alebo dokonca väčšinu obyvateľstva.

Prílev veľkého počtu vysídlených osôb v krátkom čase má hlboký vplyv na hostiteľskú komunitu, čo má následné následky pre samotnú krajinu. Niektoré z citlivých oblastí ovplyvnených migráciou sú verejné služby, fiškálna rovnováha a politická stabilita.²⁸

V rozvojových krajinách nízke príjmy a finančné obmedzenia znamenajú, že poskytovanie zdravotných, vzdelávacích a sociálnych služieb sotva uspokojuje potreby pôvodného obyvateľstva, mnohé z nich ešte pred príchodom utečencov.

Fiškálne dôsledky prílevu nútených migrantov závisia v rozhodujúcej miere od politík zameraných na ich integráciu do formálneho trhu práce a od daňových príjmov, ktoré generujú, či už ich prijímajú rozvojové alebo rozvinuté krajiny. Po príchode majú utečenci často určitý obmedzený majetok, ktorý má tendenciu stimulovať spotrebu miestnych služieb a tovaru. Ak však utečenci nie sú schopní doplniť ho prostredníctvom plateného zamestnania, tento majetok sa rýchlo vyčerpá. Dôležitým faktorom, na ktorom záleží, sú aj pravidlá usídľovania. Ak utečenci žijú v táboroch, je menej pravdepodobné, že budú súčasťou oficiálneho trhu práce a budú prispievať hostiteľskému štátu prostredníctvom daní.²⁹

Podľa Cohen-Goldnera a Passermana (2011) môže mať nútená migrácia rôzne krátkodobé a dlhodobé účinky. Prispôsobenie sa veľkým a neočakávaným prílevom nútených migrantov môže trvať určitý čas a negatívne vplyvy na mzdy môžu byť viditeľné

²⁸ NIEBUHR, Mona. The Economic Impact of Forced Migration. In: *Carnegie Endowment for International Peace* [online] 2016 [cit. 2023-28-3]. Dostupné na internete: <https://carnegieendowment.org/2016/04/22/economic-impact-of-forced-migration-pub-63421>

²⁹ AJLUNI, Salem, KAWAR Mary. *The impact of the Syrian refugee crisis on the labour market in Jordan: a preliminary analysis*. [elektronický zdroj]. Beirut: ILO, 2014 ISBN 9789221287339 [cit. 2023-31-3]. Dostupné na internete: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---arabstates/---ro-beirut/documents/publication/wcms_242021.pdf

4 až 7 rokov. Z dlhodobého hľadiska však môžu hostiteľské ekonomiky zaznamenať významné pozitívne externé efekty. Nútená migrácia môže napríklad prispieť k zvýšeniu produktivity prenosom znalostí a technológií na miestne obyvateľstvo. Okrem toho môže podporiť industrializáciu a štrukturálnu transformáciu smerom od poľnohospodárstva prostredníctvom prenosu znalostí na miestne obyvateľstvo a aglomeračných ekonomík. Nútená migrácia môže tiež vytvárať pozitívne externality prostredníctvom inovácií a vzdelávania. Celkovo môže nútená migrácia prispieť k dlhodobému hospodárskemu rastu a rastu populácie.³⁰

Dôsledky prílevu utečencov na sociálnu a politickú štruktúru sa nakoniec premietnu do hospodárskych dôsledkov. Zatiaľ čo skutočné alebo vnímané negatívne ekonomické dôsledky môžu byť dôležitou príčinou sociálneho napätia, zachovanie miestnych zvykov, ochrana národnej bezpečnosti, obavy o udržanie politickej rovnováhy, nehovoriac o všadeprítomnej xenofóbii a rasizme, majú svoju vlastnú dynamiku. Často sa stáva, že prílev vysídleného obyvateľstva znovu vyvolá už existujúce napätie medzi rôznymi etnickými skupinami o zdroje, územie alebo vplyv.

Ďalším následkom nútenej migrácie je priama konkurencia s miestnym obyvateľstvom. Možno to vysvetliť tým, že prílev utečencov je v porovnaní s miestnym obyvateľstvom veľmi veľký a nekvalifikovaní migranti vytvárajú konkurenciu pre domáce obyvateľstvo, ktoré je tiež väčšinou nekvalifikované. Okrem toho sú mzdy vo všeobecnosti nízke a situácia na trhu práce je vo svojej podstate nestabilná.³¹

Je potrebné poznamenať, že veľký počet vnútorne vysídlených osôb môže mať za následok aj humanitárnu krízu, najmä ak štáty neposkytnú migrantom primerané ubytovanie, stravu a zdravotnú starostlivosť.

Z uvedeného vyplýva, že dôsledky nútenej migrácie môžu byť veľmi závažné a majú vplyv na migrantov, hostiteľské krajiny, vysielajúce krajiny a celý svet. V tejto súvislosti je dôležité rozvíjať politiky, ktoré migrantom pomôžu integrovať sa do nových spoločností, zabezpečiť ich práva a slobodu i pritom rozvíjať hospodárstvo a sociálnu sféru v krajinách.

³⁰ COHEN-GOLDNER, Sarit, PASERMAN, M. Daniele. The dynamic impact of immigration on natives' labor market outcomes: Evidence from Israel. In: *European Economic Review* [online]. 2011, roč. 55, č. 8, s. 1027-1045 [cit. 2023-30-3]. Dostupné na internete: <https://doi.org/10.1016/j.eurocorev.2011.05.002>

³¹ NIEBUHR, Mona. The Economic Impact of Forced Migration. In: *Carnegie Endowment for International Peace* 2016 [online] [cit. 2023-28-3]. Dostupné na internete: <https://carnegieendowment.org/2016/04/22/economic-impact-of-forced-migration-pub-63421>

1.6. Dosahy nútenej migrácie na medzinárodný marketingový manažment firiem

Súčasný globálny trh prechádza neustálymi zmenami. V dôsledku čoho sa na medzinárodnej úrovni zavádzajú nové formy riadenia podnikov s využitím moderných marketingových metód, ktoré zahŕňajú súbor opatrení na dosiahnutie stanovených cieľov prostredníctvom riadenia.

Marketingový manažment má prvky funkcie, procesu a koncepcie riadenia, a preto sa jeho hlavné charakteristiky zhodujú s ostatnými funkčnými úlohami a zabezpečujú celkový proces riadenia podniku z hľadiska kombinácie manažmentu a marketingových nástrojov. Interpretácia potenciálu marketingového manažmentu vo vedeckom priestore sa neustále vyvíja. Napriek tomu sa najčastejšie používa tento pojem ako syntéza ekonomiky, manažmentu a marketingu.³² V širšom zmysle zahŕňa súbor strategických a taktických opatrení zameraných na zabezpečenie trvalého a komplexného úspechu výrobkov podniku medzi spotrebiteľmi a jeho efektívneho fungovania. Úzke chápanie marketingového riadenia vychádza z riadenia marketingových služieb, pričom sa zohľadňuje vplyv faktora všeobecného riadenia výrobných a finančných činností podniku.

Možno konštatovať, že medzinárodný marketingový manažment pozostáva zo strategických a taktických aspektov zameraných na dosiahnutie úspechu v marketingových aktivitách. Praktické uplatňovanie zásad marketingového manažmentu slúži ako nástroj na riešenie týchto úloh:³³

- riadenie marketingového výskumu,
- distribúcia a zvyšovanie sortimentu ponúkaných výrobkov s cieľom uspokojiť želania spotrebiteľov,
- zvyšovanie kvality a konkurencieschopnosti vyrábaných výrobkov,
- zvyšovanie efektívnosti výroby prostredníctvom neustáleho zlepšovania zariadení,
- zvyšovanie atraktívnosti tovaru,

³² KOVSHOVA, I. Marketingový manažment: teória, metodológia, prax: monografia [elektronický zdroj]. Kyjev: FOP Vyshemyrskyi V. S., 2018. s. 20 ISBN 978-617-7573-10-3 Dostupné na internete: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/bb233ed9-0186-480d-9315-a712d52e098a/content>

³³ LAZAREVA, Olena. *Medzinárodný manažment: učebnica* [elektronický zdroj]. Mykolajiv: NMU Petra Mohyly, 2009. s. 34 ISBN 978-966-336-129-1 Dostupné na internete: https://dut.edu.ua/uploads/l_1342_69174577.pdf

- zlepšovanie programu lojality zákazníkov.

Určujúcou funkciou marketingového manažmentu je plánovanie, ktoré charakterizuje metódy využívania všetkých zdrojov podniku na dosiahnutie cieľov. Plánovanie marketingových činností podniku zahŕňa určenie poradia činností, ktoré umožňuje ovplyvniť rýchlosť, integráciu a pozitívne účinky zmien s cieľom dosiahnuť príjem v určitom časovom období.

Marketingový manažment v podniku by mal spĺňať ciele rozumnej stratégie získavania cieľových trhových segmentov a taktiež odrážať situáciu podniku na trhu a uspokojovať dopyt spotrebiteľov po tovaroch.³⁴

Zároveň treba mať na pamäti, že činnosti zamerané na medzinárodný trh sa trochu líšia od marketingu a riadenia v rámci jednej krajiny. Pred vstupom podniku na konkrétny zahraničný trh je potrebné vykonať podrobnú analýzu všetkých zložiek medzinárodnej marketingovej sféry. Neustále sa stáva komplexnejšou a zintenzívňuje sa interakcia jej zložiek, zvyšuje sa nepredvídateľnosť, narastá konkurencia a podobne.

Pre fungovanie zahraničných trhov je charakteristická originalita a špecifiká práce na nich, čo dáva medzinárodnému marketingovému manažmentu vlastnosti, ktoré je dôležité zohľadniť pre domáce podniky:³⁵

- zahraničné trhy vyžadujú vyššie požiadavky na tovar alebo služby, reklamu a servis,
- zvládnutie týchto trhov a ich potenciálu je východiskom medzinárodných marketingových aktivít, ktoré je časovo náročnejšie ako štúdium domáceho trhu,
- pre produktívnu činnosť na zahraničnom trhu je potrebné jasne ovládať marketingové metódy.

Možno teda tvrdiť, že proces realizácie medzinárodného marketingového manažmentu je zložitý a vyžaduje si optimálnu koordináciu hlavných úloh a funkcií. Úloha medzinárodného marketingového riadenia ako jedného z hlavných mechanizmov

³⁴ LISNYAK, Olena. Medzinárodný marketingový manažment v činnosti podnikov In Aktuálne problémy marketingového manažmentu v podmienkach inovačného rozvoja ekonomiky. [elektronický zdroj]. Luts'k: IPM of Luts'k NTU, 2021. s. 217 Dostupné na internete: file:///C:/Users/TOSHIBA/Downloads/1123489.2021__.pdf

³⁵ KOVSHOVA, I. Marketingový manažment: teória, metodológia, prax: monografia [elektronický zdroj]. Kyjev: FOP Vyshemyrskiy V. S., 2018. s. 28 ISBN 978-617-7573-10-3 Dostupné na internete: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/bb233ed9-0186-480d-9315-a712d52e098a/content>

medzinárodného podnikania, ktoré komunikuje s vonkajším prostredím v úzkej spolupráci s jeho výrobným subsystémom, výrazne rastie. Tento nástroj zostáva spoľahlivým prístupom k riadeniu podniku, ktorý umožňuje dosiahnuť ekonomickú efektívnosť.

Po zvážení všeobecnej charakteristiky medzinárodného marketingového manažmentu firiem môžeme definovať, aké dôsledky má na tento proces nútená migrácia.

Nútená migrácia je väčšinou spôsobená politickou nestabilitou, ozbrojeným konfliktom, prírodnými katastrofami alebo inými faktormi. V závislosti od toho má nútená mobilita ľudí do iných krajín vplyv na politickú, sociálnu a hospodársku situáciu v prijímajúcich krajinách.

Nútená migrácia môže viesť k zmenám v správaní vysídlených osôb aj hostiteľských komunit. Vysídlené osoby môžu mať napríklad iné potreby a preferencie v oblasti tovarov a služieb ako hostiteľská komunita, čo vedie k zmene dopytu po určitých tovaroch a službách.

Ďalšou oblasťou medzinárodného marketingového manažmentu firiem je veľkosť trhu. Nútená migrácia môže mať na túto sféru pozitívny ale aj negatívny vplyv. Na jednej strane môžu vysídlené osoby vytvoriť nové trhy pre rôzne tovary a služby. Otvorenie nových firiem a podnikov môže prispieť k hospodárskemu rastu krajín, ktoré prijímajú nútených migrantov. Na druhej strane môžu zmenšiť trh v oblastiach, z ktorých odchádzajú.³⁶

Nútená migrácia môže viesť k politickej a sociálnej nestabilite v hostiteľskej krajine, čo môže ovplyvniť podnikateľské prostredie. Napríklad zmeny vládnej politiky, zvýšené bezpečnostné opatrenia a narušenie dodávateľského reťazca môžu mať negatívny vplyv na medzinárodný marketingový manažment. Maximalizácia potenciálu hospodárstva hostiteľskej krajiny, ktorá pomáha vytvárať pracovné miesta, je však dobrou možnosťou, ako tieto problémy riešiť. Väčšina medzinárodných aktérov vrátane agentúr OSN a najmä UNHCR si uvedomuje potrebu zefektívniť pomoc pre miestny rozvoj. Spolupráca s malými a strednými miestnymi podnikmi môže tiež zvýšiť zamestnanosť a iné príležitosti na úrovni hostiteľskej komunity.³⁷

³⁶ SARZIN, Zara, World Bank. *The impact of forced migration on the labor market outcomes and welfare of host communities*. 2021 s. 8 [online]. [cit. 2023-1-4]. Dostupné na internete: https://www.unhcr.org/people-forced-to-flee-book/wp-content/uploads/sites/137/2021/10/Zara-Sarzin_The-impact-of-forced-migration-on-the-labor-market-outcomes-and-welfare-of-host-communities.pdf

Spoločnosti pôsobiace v krajinách s veľkým počtom vysídleného obyvateľstva čelia reputačným rizikám, ak sú vnímané ako firmy, ktoré profitujú z utrpenia vysídlených ľudí. Spoločnosti možno budú musieť prijať opatrenia na zabezpečenie toho, aby neboli vnímané ako zneužívatelia situácie, napríklad zaviesť sociálne zodpovedné politiky a spolupracovať s miestnymi mimovládnyimi organizáciami.

Nútená migrácia môže pre spoločnosti predstavovať aj príležitosti na zapojenie sa do iniciatív sociálnej zodpovednosti podnikov. Firmy môžu prispieť k rozvoju hostiteľskej komunity, spolupracovať s miestnymi mimovládnyimi organizáciami na poskytovaní pomoci vysídleným osobám a vytvárať pracovné príležitosti pre vysídlené obyvateľstvo.³⁸

Na záver možno konštatovať, že nútená migrácia môže mať významné dôsledky na medzinárodný marketingový manažment firiem. Spoločnosti si musia byť vedomé týchto dôsledkov a prijať opatrenia na zmiernenie rizík a využitie príležitostí.

³⁷ AJLUNI, Salem, KAWAR Mary. *The impact of the Syrian refugee crisis on the labour market in Jordan: a preliminary analysis*. [elektronický zdroj]. Beirut: ILO, 2014 ISBN 9789221287339 [cit. 2023-31-3]. Dostupné na internete: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---arabstates/---ro-beirut/documents/publication/wcms_242021.pdf

³⁸ SARZIN, Zara, World Bank. *The impact of forced migration on the labor market outcomes and welfare of host communities*. 2021 s. 9 [online]. [cit. 2023-1-4]. Dostupné na internete: https://www.unhcr.org/people-forced-to-flee-book/wp-content/uploads/sites/137/2021/10/Zara-Sarzin_The-impact-of-forced-migration-on-the-labor-market-outcomes-and-welfare-of-host-communities.pdf

2. Cieľ práce a metodika práce

2.1. Cieľ práce

Hlavným cieľom tejto záverečnej práce je reflektovať teoretický vývoj odbornej komunity (domácej i zahraničnej) v oblasti migrácie ako takej. Zároveň je pre naplnenie tohto cieľa potrebné analyzovať jej diferenciáciu, dôsledky a medzinárodné (národné) možnosti riešenia problémov imigrácie a emigrácie na medzinárodnej (národnej) úrovni. V našej práci sa budeme zaoberať najdôležitejšími aspektmi, ako sú príčiny a dôsledky nútenej migrácie a jej možný vplyv na medzinárodné marketingové riadenie firmy - jej vonkajšie a vnútorné podnikateľské prostredie.

Určili sme aj sprievodné ciele, ktorých dosiahnutie je tiež dôležité pre efektívne naplnenie a vysvetlenie hlavného cieľa:

- analyzovať súčasný stav medzinárodného prostredia a identifikovať základné globálne zmeny, ktoré vedú k nútenej migrácii
- posúdiť rôzne typy nútenej migrácie a ich vplyv na vysielajúce a prijímajúce krajiny.
- preskúmať vplyv nútenej migrácie na medzinárodný marketing firiem v krajinách odlivu a prílivu
- vyhodnotiť úlohy Európskej únie v kontexte nútenej migrácie a zhodnotiť jej stratégie regulácie migračných procesov
- analyzovať vplyv geopolitického konfliktu na Ukrajinu na sociálno-ekonomické dôsledky nútenej migrácie.

2.2. Metodika práce a metódy skúmania

Zaverečná práca je rozdelená na 3 časti. V prvej časti práce sme skúmali názory rôznych autorov (zahraničných aj domácich) na tému migrácie a porovnávali sme ich vyjadrenia navzájom. Porovnanie názorov rôznych autorov na migráciu nám pomohlo získať ucelenejší obraz o tomto procese a rôznorodosti prístupov k jeho chápaniu. Zistili sme, že pojem migrácia je prekročenie administratívnej hranice na určitý čas alebo na dlhšie obdobie, pričom migráciu charakterizujú sprievodné faktory, a to typ migrácie, kde sa uvažuje o dobrovoľnej alebo nútenej migrácii, počet migrantov, ktorý môže tvoriť jedna osoba aj určitá skupina osôb, a dôležitý je aj právny faktor, ktorý oddeľuje legálnu migráciu od nelegálnej. V teoretickej časti sme tiež podrobnejšie analyzovali niektoré typy migrácie

a dôvody migrácie. Medzi typy migrácie patrí vnútorná a vonkajšia migrácia, dlhodobá a dočasná migrácia, epizodická alebo sezónna migrácia. Medzinárodná spolupráca a koordinácia sú kľúčovými prvkami účinného riešenia problémov imigrácie a emigrácie, preto sme sa v teoretickej časti zaoberali tým, aké riešenia migrácie existujú na medzinárodnej úrovni a ktoré inštitúcie sa na nich podieľajú. Jedným zo spôsobov riešenia migračného problému sú medzinárodné dohody, ktoré môžu ďalej koordinovať migračné politiky a súdržnejšie riešiť naliehavé migračné problémy, napríklad migračné krízy. Ďalším spôsobom je kontrola hraníc medzi štátmi. Vzhľadom na geopolitickú situáciu mnohé štáty zavádzajú na svojom území dočasné colné hranice s inými štátmi, aby zachovali bezpečnosť a zabránili prílevu nelegálnych migrantov. Pri analýze problematiky migrácie je tiež potrebné rozlišovať medzi pojmami utečenec, vnútorne vysídlená osoba a žiadateľ o azyl.

Pre hlbšie pochopenie fenoménu migrácie sme analyzovali aj príčiny a dôsledky nútenej migrácie, medzi ktoré patria vojenské konflikty, hladomor, genocída, prírodné katastrofy a iné. Tieto príčiny sú zväčša vzájomne prepojené a sú hnacou silou a impulzom pre migrantov. Dôsledkami nútenej migrácie môžu byť demografický šok, finančné dôsledky, hospodárske dôsledky a humanitárna kríza. Identifikovali sme aj dôsledky nútenej migrácie pre medzinárodné marketingové riadenie firiem.

V druhej časti práce sme opísali cieľ a určili sme aj sekundárne ciele, na ktoré sa pri písaní tejto práce zameriavame. Vysvetľujeme predmet výskumu a metódy, ktoré sme použili na získanie potrebných informácií.

Tretia časť predstavuje praktickú analýzu tejto problematiky. Pre komplexnejšie pochopenie problému migrácie sa pozrieme na vývoj tohto javu na globálnej úrovni. Pre porovnanie, v roku 2021 dosiahol počet nútených migrantov na celom svete 89,3 milióna. Údaje za rok 2022 naznačujú, že počet nútených utečencov prekročil hranicu 100 miliónov. Tento rýchly nárast počtu utečencov bol do veľkej miery vyvolaný ruskou inváziou na Ukrajinu. Podrobne sme tiež preskúmali vplyv nútenej migrácie na Európsku úniu ako celok a na jednotlivé členské štáty EÚ. Skúmali sme kroky a postoje lídrov členských štátov EÚ k migračnej politike a k problému masívneho prílevu migrantov. Skúmali sme hlavné trendy v doterajšej migračnej politike EÚ. Odhalila sa perspektíva dynamiky migrácie ako komplexného a viacrozmerného javu a predpovedal sa jej ďalší vývoj ako nestabilného sociálneho fenoménu. V práci identifikujeme asociálne zložky migračných procesov v Európskej únii a ich negatívny vplyv na sociálno-kultúrne zmeny. Európske spoločenstvo

trpí ťažkosťami a politickými rozpormi, ktoré súvisia s rozdielnou úrovňou hospodárskeho rozvoja. Došli sme k záverom o spôsoboch prekonania tohto problému, a to k potrebe jednotného prístupu k regulácii imigračných procesov. Treba tiež poukázať na významný pozitívny potenciál migrácie pre rozvoj hostiteľských krajín, ktorý je podmienený adekvátnou migračnou politikou na národnej aj medzinárodnej úrovni. Skúmali sme aj reguláciu migračnej politiky Slovenska v kontexte členstva v EÚ a to, ako sa zmenila situácia vo svete a v EÚ po eskalácii vojenského konfliktu na Ukrajine spôsobeného inváziou Ruska. Zaoberali sme sa reakciami jednotlivých členských štátov EÚ na vojnu z hľadiska regulácie sociálno-ekonomických faktorov a vplyvu sociálnych a ekonomických dôsledkov nútenej migrácie v kontexte ozbrojeného konfliktu.

Tretia časť práce obsahuje výsledky práce a diskusiu, takže na záver sme uviedli možné riešenia sociálno-ekonomických dôsledkov nútenej migrácie na hostiteľské krajiny.

Pri písaní tejto práce sme vychádzali najmä zo sekundárnych zdrojov, ktoré sme získali z vedeckých a odborných článkov a literatúry zaoberajúcej sa touto problematikou. Využili sme veľa zahraničných zdrojov, vrátane ukrajinských, pretože nám tie umožnili posúdiť problematiku nútenej migrácie v celej jej šírke. Množstvo údajov sme získali analýzou štatistických údajov, ktoré nám poskytli predstavu o trendoch nútenej migrácie v rôznych regiónoch sveta, údaje o počte utečencov a vnútorne vysídlených osôb, ich regiónoch a krajinách, o vzťahu medzi počtom utečencov a ekonomickými a politickými faktormi a umožnili nám vykonať komparatívnu analýzu. Zhromažďovali a porovnávali sme napríklad údaje z rôznych zdrojov, ako sú Organizácia Spojených národov (OSN), Medzinárodná organizácia pre migráciu (IOM), Európska komisia, Úrad vysokého komisára OSN pre utečencov (UNHCR), portál operačných údajov UNHCR a iné. Na znázornenie údajov sme použili grafy a tabuľky, ktoré nám pomohli identifikovať trendy a vzory súvisiace s nútenou migráciou a urobiť výsledky štúdie prehľadnejšími.

Najčastejšie používanou metódou v našej práci bola analýza. Systémová analýza nám pomohla skúmať nútenú migráciu a jej dôsledky v rámci širších sociálnych a ekonomických systémov. Napríklad skúmaním vplyvu nútenej migrácie na rozvoj hospodárstva a kultúry krajín, ktoré prijímajú utečencov. Ďalšou metódou, ktorú sme použili pri písaní našej práce, je metóda porovnávania, t. j. komparácie. Táto metóda nám pomohla porovnať určité údaje, prístupy a metódy riešenia nútenej migrácie rôznymi štátmi Európskej únie.

3. Všeobecné snahy EÚ o reguláciu nútenej migrácie s konkretizáciou na nútenú migráciu podmienenú inváziou Ruska na Ukrajine (výsledky práce a diskusia)

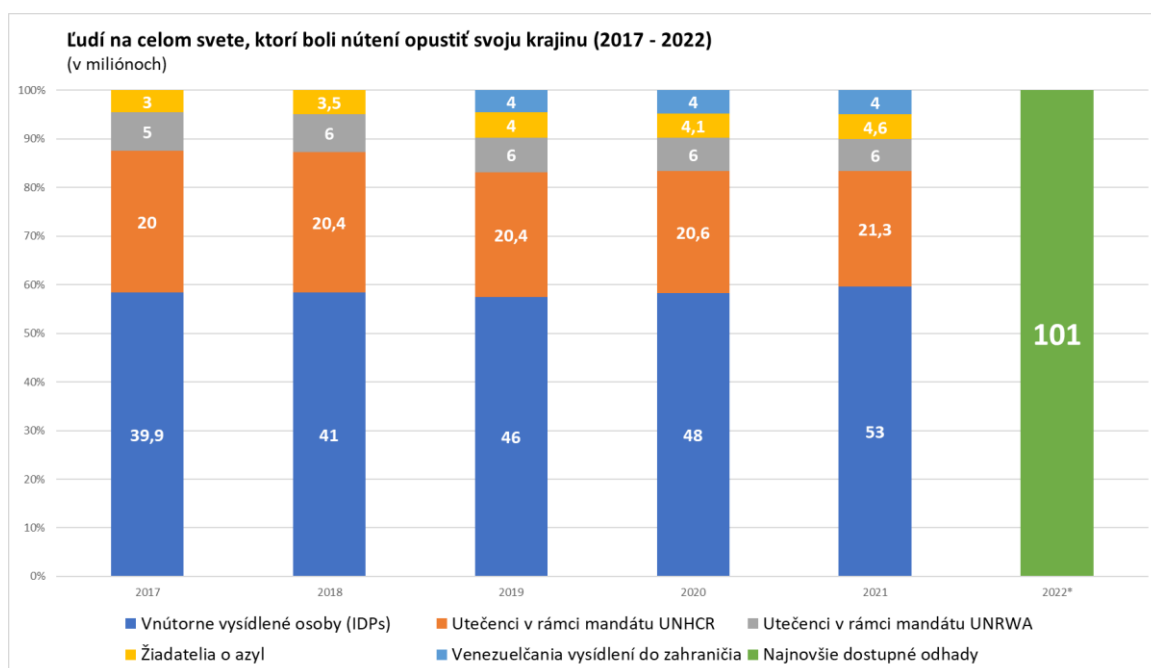
Podľa správy UNHCR o nútnom vysídlení bol na konci roka 2021 celkový počet ľudí na celom svete, ktorí boli nútení opustiť svoje domovy v dôsledku konfliktov, násilia, strachu z prenasledovania a porušovania ľudských práv – 89,3 milióna. Je to viac ako dvojnásobok oproti 42,7 miliónom ľudí, ktorí boli nútené vysídlení pred desiatimi rokmi a najvyšší počet od druhej svetovej vojny.

Ak súčasné konflikty zostanú nevyriešené a riziko nových konfliktov sa nepodari zvládnuť, jedným z aspektov, ktoré budú definovať dvadsiate prvé storočie, bude čoraz väčší počet ľudí nútených utiecť a čoraz horšie možnosti, ktoré majú k dispozícii. Podľa štatistík počet nútených migrantov vo svete každoročne narastá a je vidieť, že tento nárast je niekedy pomerne rapídny a kvantitatívny.³⁹

Z grafu č.1 môžeme vyčítať trend mierneho rastu počtu nútených migrantov vo svete. Do roku 2017 sa počet migrantov pohyboval okolo 80 miliónov ľudí, ale od roku 2019 začal tento počet stúpať.

³⁹ Global Trends Report 2021.UNHCR. In: *UNHCR* [online] 2023 [cit. 2023-4-4]. Dostupné na internete: <https://www.unhcr.org/62a9d1494/global-trends-report-2021>

Graf č. 1 Počet ľudí donútených opustiť svoju krajinu (2017-2022)



Zdroj: vlastne spracovanie podľa UNHCR Refugee Data Finder (2022). Global Trends Report 2021. UNHCR. In: UNHCR [online] [cit. 2023-4-4]. Dostupné na internete: <https://www.unhcr.org/62a9d1494/global-trends-report-2021>

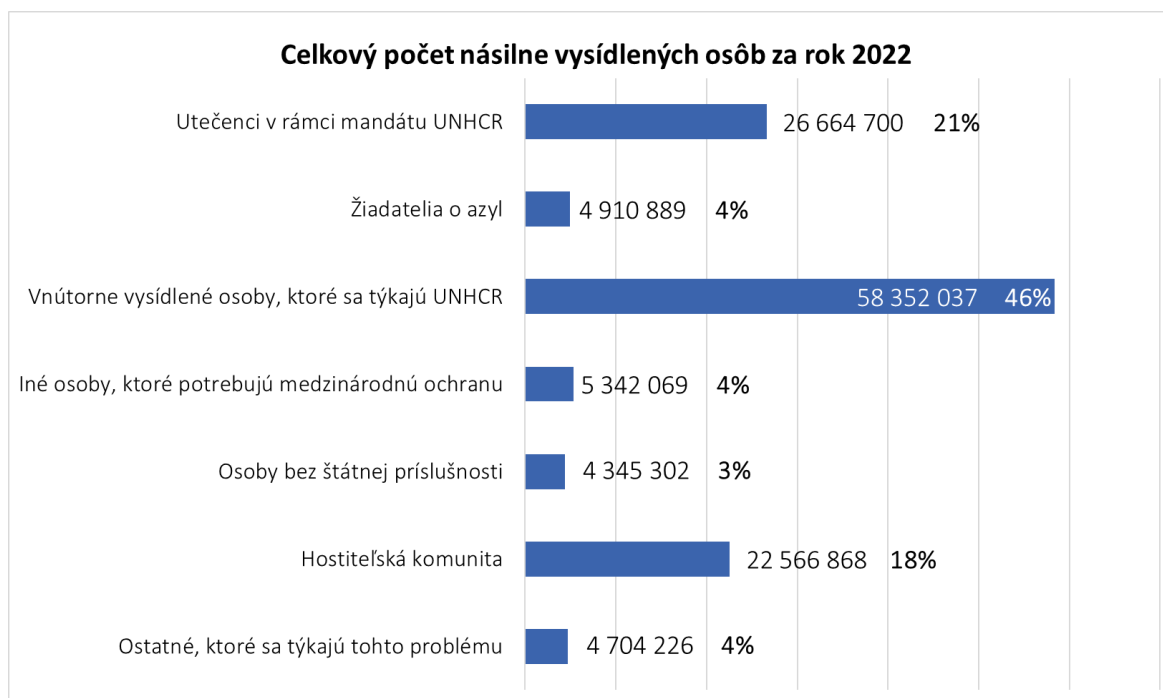
Môžeme konštatovať, že v porovnaní s údajmi roku 2021, ktoré predstavujú približne 90 miliónov utečencov, v roku 2022 ich počet prekročil hranicu 100 miliónov a naďalej rastie. To všetko bolo vyvolané vypuknutím násilia alebo dlhotrvajúcich konfliktov, ktoré boli kľúčovými faktormi migrácie v mnohých častiach sveta vrátane Ukrajiny, Etiópie, Burkiny Faso, Sýrie a Mjanmarska.

Štatistiky o príleve nútených utečencov za rok 2022 sú uvedené na základe údajov dostupných k 9. júnu 2022, ale už tieto údaje sú šokujúce, keďže celkový počet nútených migrantov v súčasnosti presahuje 100 miliónov ľudí, ako sa uvádza vo výskume UNHCR, a najsmutnejšie je, že tento počet sa neustále zvyšuje.⁴⁰

Graf č.2 podrobnejšie znázorňuje celkový počet násilne vysídlených osôb za rok 2022.

⁴⁰ Refugee Statistics. UNHCR. In: UNHCR [online] 2023 [cit. 2023-3-4]. Dostupné na internete: <https://www.unhcr.org/refugee-statistics/>

Graf č. 2 Celkový počet násilne vysídlených osôb za rok 2022



Zdroj: vlastne spracovanie podľa UNHCR Refugee Data Finder (2022). Global Trends Report 2021. UNHCR. In: UNHCR [online] [cit. 2023-4-4]. Dostupné na internete: <https://www.unhcr.org/62a9d1494/global-trends-report-2021>

3.1. Regulácia nútenej migrácie v EÚ a v jej vybraných členských krajinách

Globálna migrácia ako sociálny jav je dnes komplexným a viacrozmerným javom. Vedenie európskych krajín nebolo pripravené konštruktívne a promptne riešiť problémy spojené s globálnymi migračnými procesmi. To viedlo k migračnej kríze v roku 2015, ktorá je dodnes jednou z najdôležitejších výziev pre Európanov. Podľa prieskumov verejnej mienky Eurobarometra, ktoré sa uskutočnili pod gesciou Európskej komisie, zostáva imigrácia hlavným problémom na úrovni Európskej únie.⁴¹ Problémom už nie je nadmerný počet migrantov a žiadateľov o azyl, ako tomu bolo donedávna, ale skôr nedostatok konsenzu v EÚ o tom, ako ich prijímať a rozdeľovať. S narastajúcim počtom migrantov prichádzajúcich do Európy rastie aj spolupráca a rozdelenie zodpovednosti v rámci EÚ. Okrem toho sa krajiny EÚ nedokážu dohodnúť na spoločnej politike voči migrantom a

⁴¹ EUROPEAN COMMISSION. Key challenges of our times - Autumn 2022. In *Eurobarometer* [online] 2022 [cit. 2023-3-4]. Dostupné na internete: <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2892>

utečencom vo všeobecnosti. V rámci EÚ sa vytvárajú samostatné bloky s protichodnými záujmami, čo podkopáva celkový "ducha" Európskej únie.⁴²

Najrozšírenejšou a najnebezpečnejšou je nelegálna migrácia do Európskej únie, ktorá sa v posledných rokoch zvýšila desaťnásobne. Nelegálna migrácia sa väčšinou vyskytuje ako forma nútenej migrácie z niektorých krajín, v ktorých je politická nestabilita v krajine, ohrozenie života, náboženské prenasledovanie, útlak, hladomor a priame vypuknutie občianskych vojen v krajine.

Migračná kríza v Európskej únie v roku 2015 bola považovaná za humanitárnu katastrofu, ktorú spôsobila kombinácia viacerých faktorov. Jedným z hlavných problémov bola politická a humanitárna situácia v Sýrii, ktorá viedla k vysokej miere násilia, ničeniu miest a obcí, tlaku na miestne ekonomiky a poklesu životnej úrovne mnohých ľudí. To viedlo k masívnej emigrácii Sýrčanov a ďalších utečencov z Blízkeho východu a severnej Afriky, ktorí hľadali azyl v Európe. Podľa niektorých analytikov a vedcov je táto situácia porovnateľná s obdobím druhej svetovej vojny.⁴³

Najviac postihnutými krajinami v tejto kríze boli Grécko a Taliansko, odkiaľ sa na európske územie dostalo najviac utečencov. Tieto krajiny sú v prvej línii migračného toku z východu a severnej Afriky, preto boli najviac postihnuté vysokou mierou migrácie. Mnoho utečencov smerovalo aj do Nemecka a Švédska, kde sú priaznivejšie podmienky na ich prijatie a integráciu. To následne viedlo k značnému napätiu v európskych krajinách, ktoré často nemali dostatočnú infraštruktúru na zabezpečenie primeraného prijímania a integrácie utečencov, čo spôsobovalo sociálne a hospodárske problémy.

Existuje mnoho dôvodov vzniku a existencie skúmaného javu vrátane nasledujúcich:⁴⁴

- hospodárska nestabilita pozorovaná vo veľkom počte krajín Blízkeho východu,
- nedostatok pracovných príležitostí pre značný počet občanov v ich domovskej krajine,

⁴² ALGASH, Valentina - PITTEL, Anna. *Moderná migračná kríza ako výzva pre Európsku Úniu*. In Podnikanie, ekonomika a právo. Kyiv, 2019, s. 3 [online] [cit. 2023-4-4]. Dostupné na internete: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/12/62.pdf>

⁴³ BUROVA, K. *Migračná politika Európskej únie: problémy súčasnosti*. In Podnikanie, ekonomika a právo. Kyiv, 2016, s. 270 [online] [cit. 2023-4-4]. Dostupné na internete: http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/11251/1/Burova__268-273.pdf

⁴⁴ PAK, N. *Nekontrolovaná migrácia ako hrozba pre bezpečnosť Európskej únie*. In *Časopis Národnej univerzity Tarasa Ševčenko v Kyjeve*. Kyiv: 2016, s. 30-32. ISSN 1728-381 [online] [cit. 2023-3-4]. Dostupné na internete: <http://journals.iir.kiev.ua/index.php/knu/article/view/3237/2910>

- sociálna nespravodlivosť prevládajúca vo východných krajinách,
- značné zbedačenie a vysoké riziko smrti hladom v ich krajine,
- túžba získať slušné vzdelanie, ktoré je možné získať v európskych krajinách,
- prírodné katastrofy ohrozujúce zdravie a život, ktoré sa vyskytujú v mnohých východných krajinách,
- vysoká pravdepodobnosť, že sa ľudia nachádzajú v epicentre vojenských (ozbrojených) konfliktov.

Posledný dôvod je v súčasnosti najpodstatnejší, pretože na Blízkom východe neustále dochádza k novým ozbrojeným konfliktom, v dôsledku ktorých trpia tisíce ľudí, väčšinou civilisti. To je dôkazom toho, že obyvatelia východných území sa rozhodujú prekonať značnú vzdialenosť nie kvôli dobrému životu, ale naopak, s veľkou túžbou zachrániť si život a životy svojich blízkych. Ukrajina sa stala ďalšou krajinou, z ktorej do Európskej únie prichádza obrovský prílev nútených migrantov v dôsledku ozbrojeného konfliktu, vojny a ohrozenia životov civilistov v dôsledku toho, že sa nachádzajú v epicentre bojov, ktoré sa začali v roku 2022 plnohodnotnou inváziou Ruskej federácie na územie Ukrajiny.

Popri vyššie uvedených skutočnostiach je potrebné zdôrazniť aj humanitárny problém. Migranti často prechádzajú cez Stredozemné more s rodinami, novorodencami, tehotnými ženami a staršími ľuďmi. Tisíce ľudí sa nikdy nedostanú k brehom “vysnívanej” Európy. Väčšina z nich odpláva zo svojej krajiny na preplnených, nespoľahlivých lodiach a člnoch. Veľká časť však kvôli búrkam a iným komplikáciám tieto lode nedorazia na breh. Humanitárny aspekt migračného problému preto jasne ukazuje, že tieto tendencie sú nebezpečné pre tisíce ľudí, ktorí sa rozhodnú takto zmeniť svoj život.⁴⁵

Masívne migračné toky sa stali destabilizujúcim faktorom v rámci spoločnej vnútornej a migračnej politiky EÚ, a to z viacerých hľadísk. Je zrejmé, že mnohé členské štáty EÚ neboli pripravené na rozsiahlu migračnú krízu, v dôsledku čoho pocítili negatívny vplyv na dôležité sociálne systémy reakcie na núdzové situácie, ako je bývanie, vzdelávanie a zdravotná starostlivosť. V dôsledku nekontrolovaného prílevu utečencov sú štáty nútené nasmerovať finančné a programové priority sociálnej integrácie na dočasné zabezpečenie migrantov, pričom je možné obmedziť sociálne záruky pre občanov s európskym pobytom z dôvodu nedostatku finančných prostriedkov v rozpočte krajiny. Dodatočné výdavky na

⁴⁵ ALGASH, Valentina - PITTEL, Anna. *Moderná migračná kríza ako výzva pre Európsku Úniu*. In Podnikanie, ekonomika a právo. Kyiv, 2019, s. 2 [online] [cit. 2023-4-4]. Dostupné na internete: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/12/62.pdf>

uspokojenie sociálnych potrieb utečencov, ako to požadujú v Nemecku a Rakúsku, by mohli viesť k výraznému "politickému odporu" alebo dokonca k tvrdej reakcii. Migračné toky zároveň prispeli k rýchlemu rastu občianskej spoločnosti v Európe, vďaka čomu je nevyhnutné uspokojiť základné potreby utečencov, ako je napríklad oblečenie a prvá pomoc.⁴⁶

V súvislosti s migračnou krízou európske pravicové radikálne politické sily zdôrazňujú potrebu prijať rozhodné opatrenia zamerané na obmedzenie migračných tokov. Bezprecedentný nárast migrácie už núti viaceré štáty EÚ vyčleniť značné finančné prostriedky na rýchlu reakciu a zriadenie špeciálnych prijímacích centier pre utečencov a poskytovanie nevyhnutnej humanitárnej pomoci (potraviny a zdravotná starostlivosť). V roku 2022 sa tento problém stal skutočným a dosiahol veľký rozsah, keďže masívny prílev utečencov do Európy prišiel z Ukrajiny v dôsledku vypuknutia vojny a v tejto situácii museli jednotlivé členské štáty EÚ, ako aj EÚ ako celok na tento jav urgentne reagovať.⁴⁷

Z členských štátov EÚ sa zvyčajne najviac emigruje do iných krajín EÚ, najmä do Španielska, Francúzska, Nemecka a Spojeného kráľovstva, ktoré sa v súčasnosti považuje za tretiu krajinu. Značný počet emigrantov z EÚ možno nájsť aj v Spojených štátoch a Kanade.

Pokiaľ ide o prisťahovalectvo, členské štáty EÚ sú najväčšími prijímateľmi migrantov z Európskej únie, ale aj z mnohých iných regiónov sveta vrátane Ázie a Afriky.

V roku 2021 prišlo do EÚ 2,3 milióna prisťahovalcov z krajín mimo EÚ, zatiaľ čo 1,4 milióna ľudí, ktorí predtým žili v jednom členskom štáte, migrovalo do iného. V roku 2021 tak v dôsledku medzinárodného prisťahovalectva prišlo celkovo 3,7 milióna ľudí (viď graf č.3). Na druhej strane, približne 1,1 milióna ľudí sa v roku 2021 vysťahovalo z EÚ do krajiny mimo EÚ a viac ako 1,2 milióna ľudí sa presťahovalo z krajiny EÚ do inej krajiny EÚ. Celkovo teda približne 2,5 milióna ľudí opustilo členský štát EÚ, aby sa presťahovali do iného členského štátu EÚ alebo do krajiny mimo EÚ. Pre porovnanie, v roku 2020 sa do iného členského štátu EÚ presťahovalo približne 1,9 milióna ľudí z krajín mimo EÚ a 1,2

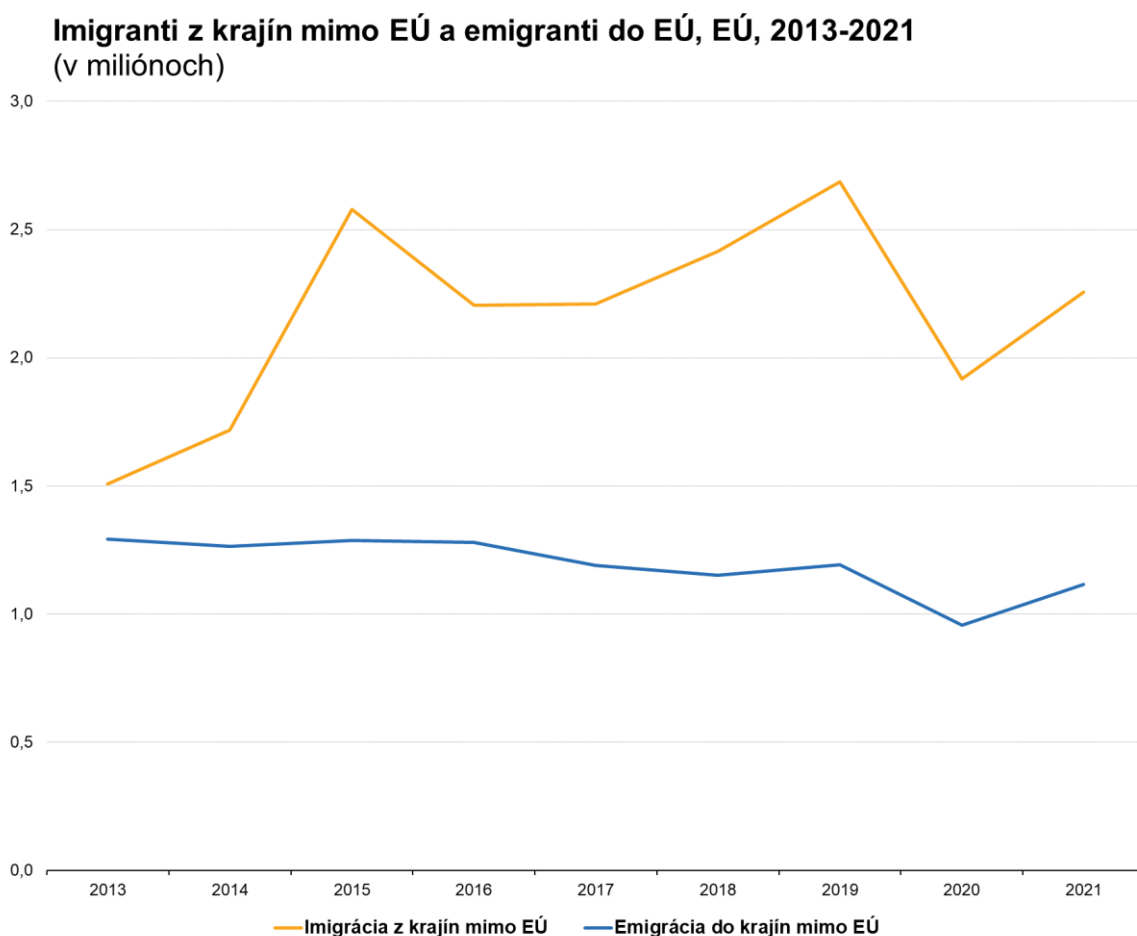
⁴⁶ ALGASH, Valentina - PITTEL, Anna. *Moderná migračná kríza ako výzva pre Európsku Úniu*. In Podnikanie, ekonomika a právo. Kyiv, 2019, s. 3 [online] [cit. 2023-4-4]. Dostupné na internete: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/12/62.pdf>

⁴⁷ DOROSH, Lesya - IVASECHKO, Olga. Osobitosti fungovania a výzvy pre rozvoj EÚ v blízkej budúcnosti (2017-2018) In *Časopis Politické vedy*. Lviv: 2017 č. 1, s. 6 [online] [cit. 2023-4-4]. Dostupné na internete: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2017/nov/6650/dorosh.pdf>

milióna ľudí s predchádzajúcim pobytom v členskom štáte EÚ. V roku 2020 sa z EÚ do krajín mimo EÚ vysťahovalo približne 956 000 ľudí.⁴⁸

Od roku 2022, po eskalácii vojenského konfliktu na Ukrajine, bolo podľa Agentúry OSN pre utečencov v EÚ zaregistrovaných približne 5 miliónov utečencov (k 4. aprílu 2023) ako žiadateľov o azyl.⁴⁹

Graf č. 3 Imigranti z krajín mimo EÚ a emigranti do EÚ, EÚ, 2013-2021



Zdroj: spracované podľa *Migration and migrant population statistics - Statistics Explained*.
In: Eurostat 2023 ISSN 2443-8219 [online] [cit. 2023-5-4]. Dostupné na internete:
https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Migration_and_migrant_population_statistics

⁴⁸ Migration and migrant population statistics - Statistics Explained. In: Eurostat 2023 ISSN 2443-8219 [online] [cit. 2023-5-4]. Dostupné na internete: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Migration_and_migrant_population_statistics

⁴⁹ Ukraine Refugee Situation. In: UNHCR 2023 [online] [cit. 2023-5-4]. Dostupné na internete: https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine#_ga=2.92194970.188031801.1670859078-711474979.1670859078

Z grafu č. 3 vyplýva, že fenomén imigrácie neustále kolíše sa v rámci rokov 2013 až 2021 a v týchto číslach sa vyskytujú určité extrémny, ktoré sú výsledkom najmä určitých kríz, konfliktov a prírodných katastrof, ktoré sú hnacou silou imigrácie. Úroveň emigrácie sa pohybuje pokojnejšie ako úroveň imigrácie a má klesajúcu tendenciu.

V roku 2021 zaznamenalo najvyšší celkový počet imigrantov Nemecko, a to 874 400, nasledovalo Španielsko s 528 900 imigrantmi, potom Francúzsko s 336 400 a Taliansko s 318 400 (viď Tabuľka č. 2). Celkovo 23 členských štátov EÚ zaznamenalo v roku 2021 viac imigrácie ako emigrácie, ale v krajinách ako Chorvátsko, Grécko, Lotyšsko a Rumunsko počet emigrantov prevýšil počet imigrantov.⁵⁰

Tabuľka č. 2 Imigrácia podľa občianstva do niektorých krajín EÚ 2021

Imigrácia podľa občianstva do niektorých krajín EÚ 2021

	Celkový počet imigrantov	Národnosti		Bez národnosti							
				Celkovo		Občania iných krajín členských štátov EÚ		Občania krajín mimo EÚ		Osoby bez štátnej príslušnosti	
	(tis.)	(tis.)	(%)	(tis.)	(%)	(tis.)	(%)	(tis.)	(%)	(tis.)	(%)
Belgicko	139,7	17,4	12,4	121,7	87,1	63,1	45,2	58,5	41,9	0,0	0,0
Bulharsko	39,5	22,1	56,0	17,3	43,9	5,5	13,8	11,8	30,0	0,0	0,1
Česko	69,4	2,9	4,2	66,4	95,8	14,5	21,0	51,9	74,8	0,0	0,0
Dánsko	63,5	16,2	25,5	47,3	74,4	29,6	46,6	17,6	27,7	0,1	0,1
Nemecko	874,4	148,6	17,0	722,2	82,6	291,4	33,3	430,3	49,2	0,5	0,1
Estónsko	19,5	7,1	36,1	12,3	63,1	4,1	20,9	8,2	42,2	0,0	0,0
Írsko	80,7	32,8	40,6	47,0	58,2	17,2	21,3	29,7	36,8	0,0	0,0
Grécko	57,1	28,4	49,7	28,7	50,3	3,3	5,8	25,4	44,5	0,0	0,0
Španielsko	528,9	72,3	13,7	456,6	86,3	110,2	20,8	346,0	65,4	0,4	0,1
Francúzsko	336,4	106,6	31,7	229,8	68,3	58,6	17,4	171,1	50,9	0,0	0,0
Chorvátsko	35,9	10,6	29,6	25,3	70,4	4,8	13,2	20,5	57,2	0,0	0,0
Taliansko	318,4	74,8	23,5	243,6	76,5	44,4	14,0	199,1	62,5	0,0	0,0
Cyprus	24,0	4,0	16,6	20,0	83,4	8,0	33,2	12,1	50,2	0,0	0,0
Lotyšsko	12,7	6,2	48,9	6,4	50,7	0,7	5,5	5,7	45,1	0,0	0,1
Litva	44,9	23,7	52,9	21,1	47,1	0,9	2,1	20,1	44,8	0,1	0,2
Luxembursko	25,3	1,6	6,2	23,7	93,6	15,7	62,0	8,0	31,5	0,0	0,1
Maďarsko	80,5	31,4	39,0	49,1	61,0	13,0	16,1	36,1	44,8	0,0	0,0
Malta	18,1	2,8	15,3	15,4	84,7	7,0	38,7	8,3	46,0	0,0	0,0
Holandsko	214,1	40,2	18,8	173,3	80,9	89,8	42,0	82,7	38,6	0,7	0,3
Rakúsko	118,5	9,6	8,1	108,8	91,8	64,4	54,4	44,1	37,2	0,3	0,2
Poľsko	241,1	43,4	18,0	197,7	82,0	80,4	33,3	117,3	48,6	0,0	0,0
Portugalsko	50,7	38,2	75,3	12,5	24,7	3,2	6,3	9,4	18,5	0,0	0,0
Rumunsko	194,6	149,5	76,8	45,0	23,1	9,9	5,1	35,2	18,1	0,0	0,0
Slovinsko	23,6	4,0	16,8	19,7	83,2	2,7	11,4	17,0	71,8	0,0	0,0
Slovensko	5,7	3,7	65,1	2,0	34,9	1,5	26,6	0,5	8,3	0,0	0,0
Fínsko	36,4	8,3	22,9	28,0	76,9	8,1	22,2	19,9	54,6	0,0	0,1
Švédsko	90,6	16,0	17,7	74,4	82,1	22,9	25,3	51,1	56,4	0,4	0,4
Island	9,0	2,0	22,1	7,0	77,9	5,3	58,5	1,7	19,4	0,0	0,0
Lichtenštajnsko	0,7	0,2	25,0	0,5	75,0	0,2	36,5	0,3	38,6	0,0	0,0
Nórsko	53,9	7,3	13,6	46,6	86,4	26,6	49,3	19,9	36,9	0,1	0,2
Švajčiarsko	144,9	22,1	15,3	122,7	84,7	83,7	57,7	39,1	27,0	0,0	0,0

Zdroj: spracované podľa Migration and migrant population statistics - Statistics Explained. In: Eurostat 2023 ISSN 2443-8219 [online] [cit. 2023-5-4]. Dostupné na internete: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Migration_and_migrant_population_statistics

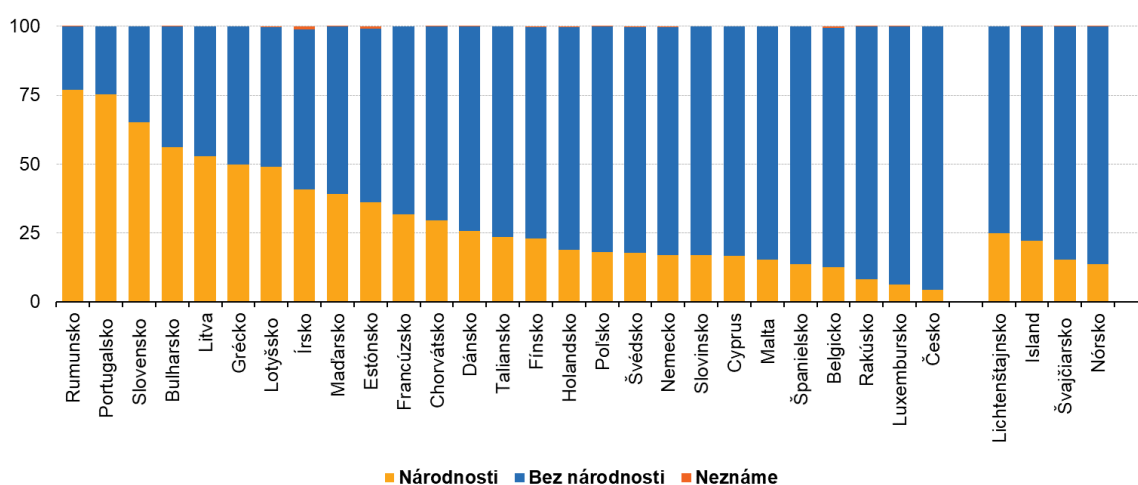
⁵⁰ Migration and migrant population statistics - Statistics Explained. In: Eurostat 2023 ISSN 2443-8219 [online] [cit. 2023-5-4]. Dostupné na internete: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Migration_and_migrant_population_statistics

V roku 2021 bol relatívny podiel vnútroštátnych imigrantov (imigrantov s občianstvom členského štátu EÚ, do ktorého sa prisťahovali) na celkovom počte imigrantov najvyšší v Rumunsku, kde tvorili 76,8 % všetkých imigrantov, nasledovalo Portugalsko so 75,3 %, Slovensko so 65,1 %, Bulharsko s 56,0 % a Litva s 52,9 %. Boli to jediné členské štáty EÚ, v ktorých vnútroštátna imigrácia predstavovala viac ako polovicu celkového počtu imigrantov (viď Graf č. 4). Naopak, v Českej republike tvorilo vnútroštátne prisťahovalectvo 4,2 % z celkového počtu prisťahovalcov v roku 2021.

Graf č. 4 Rozdelenie imigrantov podľa štátnej príslušnosti, 2021

Rozdelenie imigrantov podľa štátnej príslušnosti, 2021

(% všetkých imigrantov)



Zdroj: spracované podľa Migration and migrant population statistics - Statistics Explained. In: Eurostat 2023 ISSN 2443-8219 [online] [cit. 2023-5-4]. Dostupné na internete: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Migration_and_migrant_population_statistics

K 1. januáru 2022 žilo v členských štátoch EÚ 23,8 milióna štátnych príslušníkov tretích krajín, čo predstavuje 5,3 % obyvateľstva EÚ. Okrem toho 13,7 milióna ľudí s pobytom v jednom z členských štátov EÚ bolo k 1. januáru 2022 občanmi iného členského štátu EÚ.

V absolútnom vyjadrení k 1. januáru 2022 žilo najviac osôb, ktoré neboli občanmi členských štátov EÚ, v Nemecku 10,9 milióna, Španielsku - 5,4 milióna, Francúzsku 5,3 milióna a Taliansku 5 miliónov (viď Tabuľku č. 3). Cudzinci v týchto štyroch členských štátoch spolu predstavovali 71 % celkového počtu osôb bez štátnej príslušnosti s pobytom v

EÚ, pričom podiel tých istých štyroch členských štátov predstavuje 57,6 % obyvateľstva EÚ.⁵¹

Tabuľka č. 3 Obyvateľstvo, ktoré nie je štátnym príslušníkom, podľa skupiny štátneho občianstva, 1. január 2022

Obyvateľstvo, ktoré nie je štátnym príslušníkom, podľa skupiny štátneho občianstva, 1. január 2022

	Celkovo		Občania iného členského štátu EÚ		Občania iného členského štátu krajiny mimo EÚ		Bez štátnej príslušnosti	
	(tis.)	(% obyvateľstva)	(tis.)	(% obyvateľstva)	(tis.)	(% obyvateľstva)	(tis.)	(% obyvateľstva)
Belgicko	1 488,9	12,8	958,0	8,2	530,1	4,6	0,8	0,0
Bulharsko	124,2	1,8	15,7	0,2	106,6	1,6	1,8	0,0
Česko (*)	538,2	5,1	173,3	1,6	364,7	3,5	0,3	0,0
Dánsko	562,2	9,6	235,6	4,0	318,0	5,4	8,6	0,1
Nemecko	10 893,1	13,1	4 523,1	5,4	6 358,8	7,6	11,2	0,0
Estónsko	202,7	15,2	21,6	1,6	181,1	13,6	0,0	0,0
Írsko	671,3	13,3	355,7	7,0	314,8	6,2	0,7	0,0
Grécko	747,9	7,1	115,2	1,1	632,7	6,0	0,0	0,0
Španielsko	5 407,5	11,4	1 741,1	3,7	3 664,0	7,7	2,4	0,0
Francúzsko (*)	5 315,3	7,8	1 486,6	2,2	3 828,7	5,6	0,0	0,0
Chorvátsko (*)	35,9	0,9	10,8	0,3	24,6	0,6	0,6	0,0
Taliano	5 030,7	8,5	1 389,3	2,4	3 640,8	6,2	0,6	0,0
Cyprus	170,1	18,8	94,2	10,4	75,9	8,4	0,0	0,0
Lotyšsko	245,0	13,1	6,6	0,4	238,3	12,7	0,1	0,0
Litva	34,3	1,2	1,6	0,1	30,6	1,1	2,1	0,1
Luxembursko	304,0	47,1	245,9	38,1	57,9	9,0	0,2	0,0
Maďarsko	202,3	2,1	78,9	0,8	123,3	1,3	0,1	0,0
Malta (*)	107,4	20,6	45,0	8,6	62,4	12,0	0,0	0,0
Holandsko	1 230,0	7,0	650,7	3,7	574,0	3,3	5,3	0,0
Rakúsko	1 572,3	17,5	826,3	9,2	741,5	8,3	4,5	0,1
Poľsko (*)	453,1	1,2	33,4	0,1	419,0	1,1	0,6	0,0
Portugalsko (*)	698,9	6,8	169,2	1,6	529,7	5,1	0,0	0,0
Rumunsko (*)	48,6	0,3	20,6	0,1	28,0	0,1	0,0	0,0
Slovinsko	172,4	8,2	21,2	1,0	151,3	7,2	0,0	0,0
Slovensko	60,1	1,1	37,9	0,7	22,2	0,4	0,0	0,0
Fínsko	294,6	5,3	102,9	1,9	190,4	3,4	1,3	0,0
Švédsko	868,2	8,3	299,9	2,9	556,4	5,3	12,0	0,1
Island	55,0	14,6	43,8	11,6	11,2	3,0	0,0	0,0
Lichtenštajnsko	13,5	34,4	7,1	18,0	6,4	16,4	0,0	0,0
Nórsko	586,0	10,8	361,0	6,7	223,4	4,1	1,5	0,0
Švajčiarsko	2 242,3	25,7	1 436,9	16,4	804,8	9,2	0,6	0,0

(*) Prerušenie série.

(*) Dočasné.

(*) Odhad.

Zdroj: spracované podľa Migration and migrant population statistics - Statistics Explained. In: Eurostat 2023 ISSN 2443-8219 [online] [cit. 2023-6-4]. Dostupné na internete: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Migration_and_migrant_population_statistics

Emigráciu je oveľa zložitejšie merať, pretože je ťažšie sledovať ľudí, ktorí opúšťajú krajinu, ako tých, ktorí prichádzajú, lebo pre migranta je často oveľa dôležitejšie komunikovať s orgánmi hostiteľskej krajiny o svojej migrácii ako s orgánmi krajiny, v ktorej sa nachádza.

Pokiaľ ide o nútenú migráciu, tá sa zvyčajne uskutočňuje v rámci EÚ, najmä v dôsledku vojenských konfliktov na Ukrajine a v Sýrii. Členské štáty EÚ sú tiež hostiteľmi nútených migrantov z rôznych regiónov sveta, ako sú Afganistan, Irak, Sýria a Somálsko.

⁵¹ Migration and migrant population statistics - Statistics Explained. In: Eurostat 2023 ISSN 2443-8219 [online] [cit. 2023-5-4]. Dostupné na internete: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Migration_and_migrant_population_statistics

Správa UNHCR o globálnych trendoch v roku 2021 uvádza, že počet ľudí vysídlených cez hranice, ktorí boli v roku 2021 ubytovaní v európskych krajinách, sa zvýšil o 3 % na viac ako 7 miliónov. Tento nárast odráža počet novo uznaných utečencov, ktorých bolo 288 000, najmä v Nemecku (79 700), Francúzsku (51 000) a Taliansku (21 100). V roku 2021 zostalo Turecko najväčšou utečeneckou hostiteľskou krajinou na svete, keď na konci roka prijalo viac ako 3,8 milióna utečencov, čo predstavuje 15 % všetkých ľudí vysídlených cez hranice na celom svete. Nemecko bolo druhou najväčšou hostiteľskou krajinou v Európe s 1,3 milióna utečencov (5 %).⁵²

Migračná kríza má napriek svojim zahraničnopolitickým predpokladom významný vplyv na vnútorné fungovanie EÚ. Po prvýkrát napríklad spochybnila jednotu európskych krajín a účinnosť Schengenskej dohody, jedného zo základných kameňov európskej integrácie, ktorá zabezpečuje voľný pohyb v rámci EÚ, najmä pre tie krajiny, ktoré sa stali súčasťou tranzitnej trasy pre žiadateľov o azyl z Blízkeho východu.⁵³

V EÚ sa už uplatňuje postup obnovenia kontroly na vnútorných hraniciach v súvislosti s nebezpečenstvom migračnej krízy. Príslušné právo je zakotvené v článku 23 Kódexu schengenských hraníc. Nemecko napríklad obnovilo hraničné kontroly na svojej pozemnej hranici s Rakúskom na obdobie od 11. decembra 2022 do 5. novembra 2023 z dôvodu zaťaženia vnútroštátnych prijímacích centier pre utečencov a sekundárnych pohybov. Švédsko obnovilo kontroly na hraniciach od 11. decembra 2022 do 5. novembra 2023 z dôvodu zvýšenia tokov nelegálnej migrácie a situácie na vonkajších hraniciach, pričom tieto obmedzenia sa vzťahujú na všetky vnútorné hranice.

Rakúsko tiež dočasne obnovilo kontrolu na svojich pozemných hraniciach so Slovinskom a Maďarskom z dôvodu nárastu tokov nelegálnej migrácie, prevádzачských aktivít a nelegálneho vstupu potenciálnych teroristických hrozieb. Francúzsko obnovilo kontrolu všetkých vnútorných hraníc, ako aj námorných a vzdušných hraníc na obdobie od 11. januára 2022 do 30. apríla 2023 z dôvodu organizovaného zločinu a činnosti organizovaných skupín prevádzачov, rizika príchodu osôb, ktoré môžu predstavovať hrozbu medzi utečencami, nelegálnej migrácie, sekundárnych pohybov a situácie na vonkajších

⁵² Global Trends Report 2021.UNHCR. In: UNHCR [online] 2023 [cit. 2023-8-4]. Dostupné na internete: <https://www.unhcr.org/62a9d1494/global-trends-report-2021>

⁵³ ALGASH, Valentina - PITTEL, Anna. *Moderná migračná kríza ako výzva pre Európsku Úniu*. In: Podnikanie, ekonomika a právo. Kyiv, 2019, s. 4 [online] [cit. 2023-8-4]. Dostupné na internete: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/12/62.pdf>

hraniciach (vojna na Ukrajine). Z iniciatívy Rakúska a Českej republiky boli koncom septembra 2022 zavedené kontroly na hranici so Slovenskom z dôvodu nárastu nelegálnej tranzitnej migrácie.⁵⁴

Ak bude dynamika prílevu utečencov pokračovať a migračná kríza sa bude v blízkej budúcnosti ďalej stupňovať, môže to viesť k ešte väčšiemu nárastu hospodárskych nákladov v dôsledku potreby financovať sociálnu politiku EÚ z rozpočtov členských štátov EÚ, a v nadväznosti na bremeno migračnej krízy prípadne daňovým poplatníkom žijúcim v Európskej únii. Okrem toho môže nárast počtu utečencov spôsobiť ďalší tlak na trh práce v európskych krajinách a ešte viac prehĺbiť problém nezamestnanosti v Európe.⁵⁵ Je zrejmé, že takýto priebeh udalostí nebude v prospech občanov EÚ, čo následne spôsobí zhoršenie medzietnických konfrontácií a zhoršenie postoja k zahraničným migrantom.

Problém nelegálnych migrantov a utečencov vyostreňuje vnútropolitické konflikty, aktivizujú sa najmä nacionalistické organizácie, ktoré tvrdia, že Európa už stratila väčšinu svojich národných tradícií a súčasná situácia povedie k ešte väčšiemu rozmazaniu identity európskych národov.⁵⁶ Nedokonalá politika integrácie vysťahovaleckého obyvateľstva do európskej spoločnosti vedie k zhoršovaniu vzťahov medzi pôvodným obyvateľstvom európskych krajín a prisťahovalcami, rastu protiimigračných nálad a masovým protestom Európanov proti migračnej politike národných vlád.

Napriek tomu sa Európska únia zameriava pri poskytovaní pomoci krajinám s vysokou mierou migračných tokov, najmä prostredníctvom svojej vonkajšej rozvojovej politiky. Patrí sem aj zvýšenie možností migrantov posielat' remitencie do svojich domovských krajín, čo môže podporiť hospodársky rozvoj v týchto krajinách a znížiť príčiny migrácie.

⁵⁴ TEMPORARY REINTRODUCTION OF BORDER CONTROL. In: *European Commission* 2023 [online] [cit. 2023-9-4]. Dostupné na internete: https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/schengen-borders-and-visa/schengen-area/temporary-reintroduction-border-control_en

⁵⁵ KERMACH, R. Problém utečencov v EÚ: dlhodobé dôsledky novej výzvy In: Nadácia "Demokratické iniciatívy" Ilka Kucheriva [online] 2015 [cit. 2023-9-4]. Dostupné na internete: <https://dif.org.ua/article/problema-bizhentsiv-v-es-dovgostrokovi-naslidki-novogo-vikliku>

⁵⁶ LUTSYSHYN, Halyna. Migračná kríza v EÚ: problém bezpečnosti vonkajších hraníc a zhoršenie medzietnických vzťahov In: *Časopis Politické vedy*. Lviv: 2015 č. 1, s. 5 [online] [cit. 2023-9-4]. Dostupné na internete: <https://ena.lpnu.ua:8443/server/api/core/bitstreams/96ffba36-5805-4cc5-b4c1-401912a1c77e/content>

EÚ sa tiež snaží predchádzať nelegálnej migrácii, najmä prostredníctvom rozvoja spolupráce s krajinami pôvodu a tranzitu, zlepšenia hraničných kontrol a výmeny informácií medzi členskými štátmi.

Okrem toho EÚ rozvíja svoju vlastnú migračnú politiku, ktorá zahŕňa viacero iniciatív na zabezpečenie účinnejšieho a spravodlivejšieho riadenia migračných tokov.

V septembri 2015, počas utečeneckej krízy, bol zavedený program Európskej únie na prerozdeľovanie utečencov. Cieľom programu bolo pomôcť krajinám EÚ, ktoré boli pod veľkým tlakom v dôsledku veľkého počtu utečencov, prerozdelením utečencov medzi členské štáty EÚ. Slovensko sa v rámci tohto programu zúčastnilo a muselo prijať utečencov z Grécka a Talianska v súlade so stanovenými kvótami. Tento program prerozdeľovania utečencov však nebol pre EÚ úspešný, keďže pôvodné ciele neboli dosiahnuté. Niektoré štáty túto iniciatívu zažalovali na Európskom súdnom dvore.⁵⁷

V roku 2016 podpísala EÚ s Tureckom dohodu, ktorá predpokladala návrat nelegálnych migrantov, ktorí nelegálne prekročili Egejské more, späť do Turecka. Výmenou za to sa EÚ zaviazala uľahčiť presídľovanie utečencov z Turecka do Európy a poskytnúť finančnú pomoc.⁵⁸

Ďalšou iniciatívou EÚ je Európska agentúra pre pohraničnú a pobrežnú stráž (Frontex – European border and coast guard agency), ktorá koordinuje úsilie členských štátov EÚ o ochranu vonkajších hraníc a kontrolu nelegálnej migrácie. EÚ tiež navrhuje vytvoriť celoeurópsky azylový systém (Pakt o migrácii a azyly), ktorý by poskytoval rovnakú úroveň ochrany utečencov vo všetkých členských štátoch. Tento pakt spája politiku EÚ v oblasti azylu, integrácie a riadenia hraníc s cieľom poskytnúť členským štátom jasný a komplexný systém, ktorý zohľadňuje všetky aspekty migrácie V politike sa

⁵⁷ ŠABIĆ, Senada Šelo. The Relocation of Refugees in the European Union In *Friedrich-Ebert-Stiftung* [online]. Zagreb, 2017, s. 1 [cit. 2023-8-4]. ISBN 978-953-7043-62-9. Dostupné na internete: doi:<https://library.fes.de/pdf-files/bueros/kroatien/13787.pdf>

⁵⁸ REGIONAL REFUGEE AND MIGRANT RESPONSE PLAN FOR EUROPE. In *UNHCR* [online]. 2016, s. 10 [cit. 2023-8-4]. Dostupné na internete:<https://www.unhcr.org/577220cf7.pdf>

tiež zvažuje možnosť vytvorenia spoločného programu na návrat a presídlenie utečencov a zmena rozdelenia vnútorných migrantov v rámci EÚ.⁵⁹

Migračná politika v kontexte členstva SR v EÚ

Slovensko nepatrí medzi tradičné cieľové krajiny migrantov. Je to kultúrne homogénna krajina, ktorá v dvadsiatom storočí nezaznamenala prudký nárast migrácie. Z toho vyplýva, že Slovensko zohráva v migračnom procese zväčša úlohu tranzitnej krajiny, ktorá poskytuje možnosť dostať sa do cieľovej destinácie, kde by migranti chceli zakotviť.

Slovenská republika je členom viacerých medzinárodných organizácií a skupín zaoberajúcich sa problematikou migrácie. Osvojuje si aj postupy EÚ v oblasti migrácie prostredníctvom účasti na rôznych programoch a iniciatívach EÚ.

Slovensko sa riadi migračnou politikou EÚ, ktorá má vzhľadom na členstvo v nej rozhodujúci vplyv na krajinu. Možno očakávať, že táto politika zostane stabilná aj v budúcnosti. Migrácia v rámci EÚ je dynamickou otázkou s rastúcou mierou harmonizácie, ktorá však môže mať neistý vplyv na spoločnosti jednotlivých členských štátov.⁶⁰

V posledných rokoch prijala EÚ niekoľko politických dokumentov vrátane dokumentov o situácii v oblasti migrácie od roku 2015, ktoré často obsahujú legislatívne návrhy. Strategický prístup ku kontrole migračných tokov spočíva v rozsiahlom využívaní nástrojov EÚ, ako sú obchod, vízová politika, rozvojová politika, investície a podobne, s cieľom komplexne spolupracovať s krajinami pôvodu a tranzitu.

Zabezpečenie plnej spolupráce s tretími krajinami pri návrate nelegálnych migrantov je základným záujmom EÚ a Slovenskej republiky.

Slovenská republika sa snaží zabezpečiť pracovnú mobilitu v rámci legálneho a kontrolovaného systému, ktorý zodpovedá potrebám slovenského hospodárstva, ako aj reintegráciu svojich občanov vracajúcich sa zo zahraničia a integráciu cudzincov do

⁵⁹ MIGRÁCIA V EÚ A NA SLOVENSKU In *Európska komisia* [online]. 2023 [cit. 2023-8-4]. Dostupné z: [doi:https://slovakia.representation.ec.europa.eu/strategia-priority/klucove-politiky-eu-pre-slovensko/migracia_sk](https://slovakia.representation.ec.europa.eu/strategia-priority/klucove-politiky-eu-pre-slovensko/migracia_sk)

⁶⁰ MIGRAČNÁ POLITIKA SLOVENSKEJ REPUBLIKY S VÝHLADOM DO ROKU 2025. In *Ministerstvo vnútra Slovenskej Republiky* [online]. 2021, s. 5 [cit. 2023-9-4]. Dostupné na internete: <https://www.minv.sk/?zamer-migracnej-politiky-slovenskej-republiky&subor=419162>

slovenskej spoločnosti, ktorá je dôležitou súčasťou úspešnej a riadenej migrácie. Okrem toho Slovenská republika poskytuje medzinárodnú ochranu v súlade so zákonom a humanitárnu pomoc v rozvojových krajinách. Hlavným cieľom je zachytenie, eliminácia a efektívne riadenie migračných tokov v krajinách pôvodu. Okrem toho Slovenská republika efektívne pristupuje k návratovej politike.⁶¹

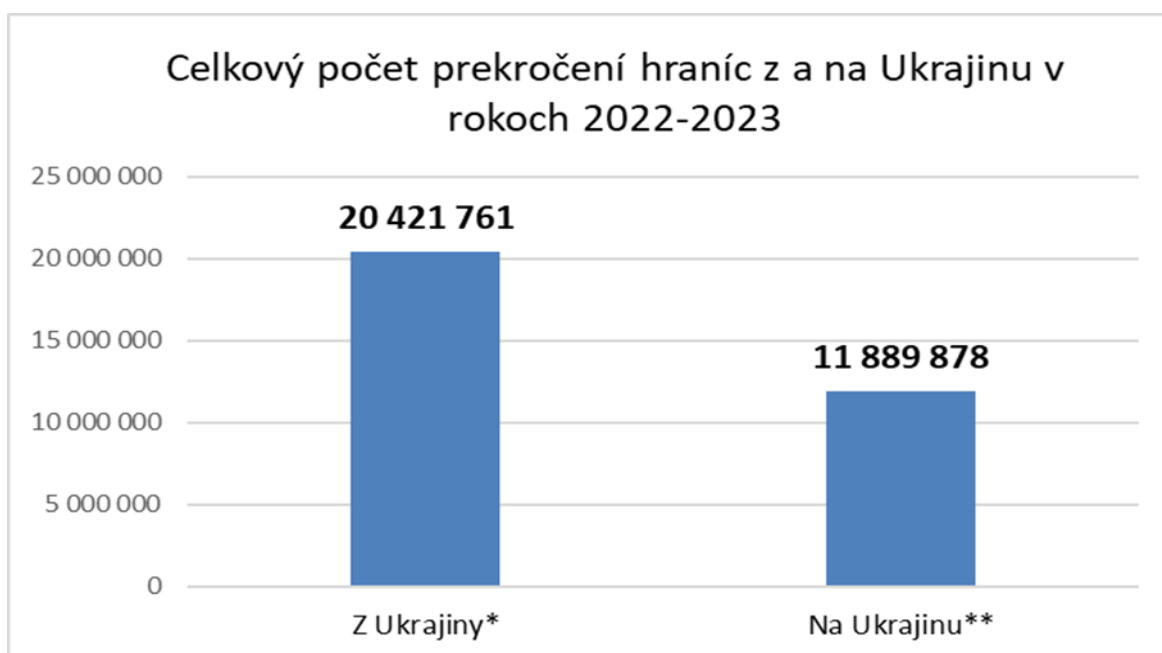
Slovensko sa v súčasnosti zúčastňuje na rokovaníach, ktoré prebiehajú k návrhom nariadení Nového paktu o migrácii a azyle.

3.2. Dosahy nútenej migrácie v dôsledku geopolitického konfliktu na Ukrajine

Vo februári 2022 zaútočila Ruská federácia na Ukrajinu, čím eskalovala osem rokov trvajúci konflikt, ktorý sa predtým obmedzoval na východ krajiny. To malo za následok rozsiahlu humanitárnu krízu a milióny ľudí boli nútené utiecť do susedných krajín prvýkrát za posledné desaťročia. V apríli 2023 bolo zaznamenaných približne 20,4 miliónov prekročení hraníc z Ukrajiny a 11,9 miliónov prekročení hraníc na Ukrajinu (viď graf č.5). Hostiteľské krajiny však preukázali spoločné kroky na regionálnej úrovni, silné vnútroštátne vedenie, solidaritu spoločenstva a neochvejné odhodlanie miestnych samospráv a občianskej spoločnosti. Okrem toho humanitárni partneri podporovali a dopĺňali národnú reakciu prostredníctvom koordinovaných a inkluzívnych intervencií.

⁶¹ MIGRAČNÁ POLITIKA SLOVENSKEJ REPUBLIKY S VÝHĽADOM DO ROKU 2025. In *Ministerstvo vnútra Slovenskej Republiky* [online]. 2021, s. 14 [cit. 2023-9-4]. Dostupné na internete: <https://www.minv.sk/?zamer-migracnej-politiky-slovenskej-republiky&subor=419162>

Graf č. 5 Celkový počet prekročení hraníc z a na Ukrajinu v rokoch 2022-2023



Zdroj: vlastne spracovanie podľa Ukraine Refugee Situation In UNHCR Operational Data Portal (ODP)2023 [cit. 2023-11-4]. Dostupné na internete: <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>

Graf č. 5 znázorňuje celkový počet prekročení hraníc smerom na Ukrajinu a z Ukrajiny po ruskej invázii v časovom rozpätí od 24. februára 2022 do 11. apríla 2023. Môžeme pozorovať, že počet prekročení hraníc z Ukrajiny je veľmi vysoký, ale treba poznamenať, že väčšina utečencov stále uvažuje o návrate domov, preto registrujeme rovnako vysoký počet návratov na Ukrajinu, čo predstavuje viac ako polovicu počtu utečencov z celkového počtu násilne vysídlených migrantov.

Eskaláciou konfliktu na Ukrajine zo strany Ruska došlo k mnohým civilným obetiam a zničeniu civilnej infraštruktúry. Mnohí ľudia boli nútení opustiť svoje domovy pri hľadaní bezpečia a pomoci, pričom cestovali v rámci krajiny aj mimo nej. Bol vytvorený regionálny plán reakcie na utečencov medzi agentúrami s cieľom poskytnúť ochranu a podporu utečencom, ktorí hľadajú azyl v susedných krajinách, a civilistom vysídleným v rámci Ukrajiny (viď tabuľku č.4). Plán spája úsilie OSN (Organizácia Spojených národov), mimovládnych organizácií a ďalších relevantných partnerov s cieľom podporiť hostiteľské vlády pri zabezpečovaní bezpečného prístupu a poskytovaní dôležitých služieb ochrany a humanitárnej pomoci v súlade s medzinárodnými normami.

Tabuľka č. 4 Krajiny zapojené do Plánu reakcie na utečencov

Krajiny zapojené do plánu reakcie na utečencov					
Krajina	Dátum	Utečenci z Ukrajiny registrovaní v rámci dočasnej ochrany alebo podobných vnútroštátnych systémov ochrany	Utečenci z Ukrajiny registrovaní v krajine	Prekročenie hraníc z Ukrajiny *	Prekročenie hraníc na Ukrajinu**
Slovensko	09.04.2023	113,702	113,024	1,296,661	1,036,703
Rumunsko	09.04.2023	126,711	104,823	2,212,832	1,820,610
Moldavsko	09.04.2023	n.a.	106,485	800,067	445,923
Poľsko	10.04.2023	1,583,563	1,583,563	10,751,713	8,586,642
Litva	11.04.2023	76,540	76,540	n.a.	n.a.
Lotyšsko	11.04.2023	47,080	32,380	Údaje nie sú k dispozícii	Údaje nie sú k dispozícii
Maďarsko	11.04.2023	34,248	34,248	2,491,388	Údaje nie sú k dispozícii
Estónsko	10.04.2023	44,739	69,616	Údaje nie sú k dispozícii	Údaje nie sú k dispozícii
Česká republika	02.04.2023	504,107	504,352	n.a.	n.a.
Bulharsko	11.04.2023	156,208	47,911	n.a.	n.a.
Spolu		2,686,898	2,672,942	17,552,661	11,889,878

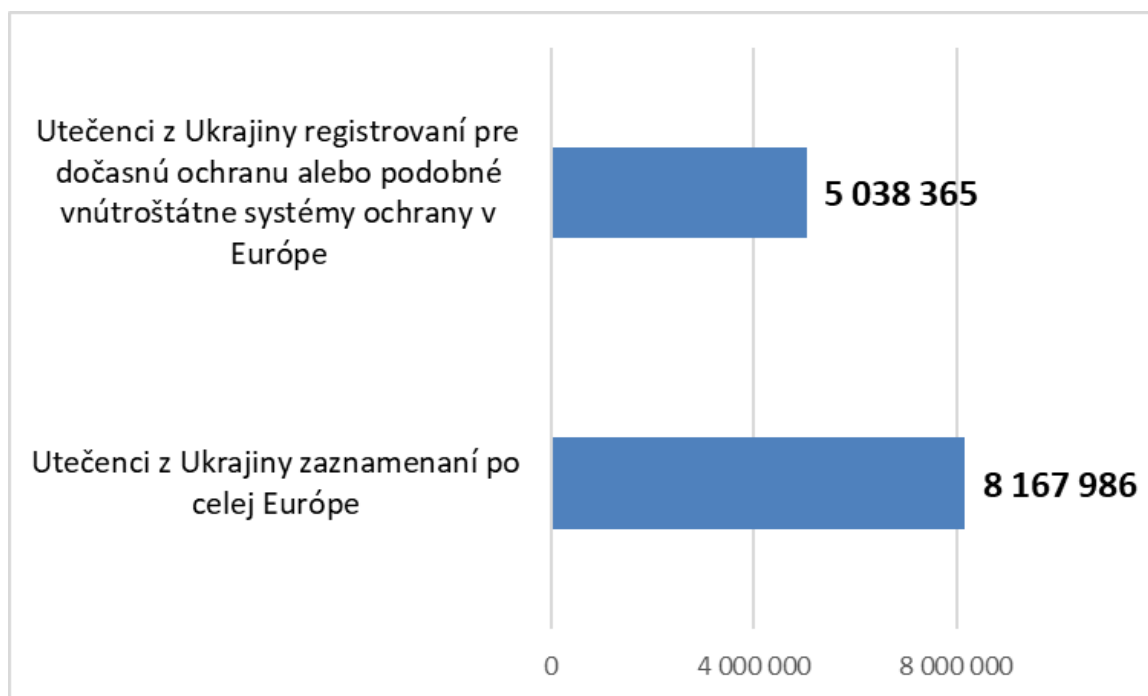
Zdroj: vlastne spracovanie podľa Ukraine Refugee Situation. In UNHCR Operational Data Portal (ODP) [online] 2023 [cit. 2023-11-4]. Dostupné na internete: <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>

Z tabuľky č. 4 vyplýva, že najväčší počet registrovaných utečencov na účely dočasnej ochrany je v Poľsku a najväčší počet prekročení hraníc z Ukrajiny, a to takmer 10,8 milióna, a 8,5 milióna ľudí, ktorí prekročili hranice smerom na Ukrajinu. Druhou krajinou, ktorá prijala utečencov, je Česká republika s celkovým počtom 504 107 registrovaných utečencov. Ďalšou krajinou s pomerne vysokou mierou registrácie utečencov na účely dočasnej ochrany je Slovensko s celkovým počtom 113 702 registrovaných utečencov. Pokiaľ ide o prekročenie hraníc z Ukrajiny, tento počet je 1 296 661. To naznačuje, že Slovensko nebolo pre väčšinu utečencov cieľovou krajinou, ale len tranzitnou krajinou. Túto skutočnosť potvrdzuje aj počet osôb, ktoré prekročili hranice na Ukrajinu cez štátnu hranicu SR, ktorý je 1 036 703 osôb. Pokiaľ ide o Maďarsko, táto krajina sa tiež považuje skôr za tranzitnú krajinu, ktorá umožnila utečencom dostať sa do ich cieľových destinácií, čo dokazuje vysoký počet prekročení hraníc z Ukrajiny a nízky počet registrovaných utečencov.

Rumunsko bolo tiež krajinou, ktorá zaregistrovala veľké množstvo nútených ukrajinských utečencov, ale na rumunských hraničných priechodoch bol tiež zaznamenaný vysoký pohyb utečencov z Ukrajiny a na Ukrajinu.

Podľa OSN zostáva k 11.4.2023 v zahraničí kvôli vojne 8,1 milióna ukrajinských občanov (viď graf č.6). Z toho približne 3 milióny ľudí sa nachádzajú v Rusku a Bielorusku, a to aj v dôsledku nútenej deportácie do Ruska. V Európe tak zostáva približne 5 miliónov Ukrajincov.

Graf č. 6 Počet Ukrajincov, ktorí zostali v zahraničí kvôli geopolitickej situácii



Zdroj: vlastne spracovanie podľa Ukraine Refugee Situation. In UNHCR Operational Data Portal (ODP) [online] 2023 [cit. 2023-11-4]. Dostupné na internete: <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>

3.2.1. Reakcia jednotlivých členských štátov EÚ na vojnu z hľadiska regulácie sociálno-ekonomických faktorov

Slovensko

V roku 2022 prekročilo hranice Slovenska viac ako milión občanov Ukrajiny a ďalších krajín, ktorí hľadali medzinárodnú ochranu a pomoc. Ženy a deti tvorili 78 % z celkového počtu vysídlených osôb. Slovenská vláda otvorila svoje hranice a viedla reakciu na situáciu s utečencami z Ukrajiny a národné, regionálne a miestne orgány rýchlo reagovali na potreby novoprichádzajúcich. Miestne komunity, súkromný sektor, mimovládne organizácie, náboženské združenia a tisíce slovenských dobrovoľníkov spolupracovali s humanitárnymi organizáciami a medzinárodnými mimovládnymi organizáciami, aby poskytli významnú podporu hraničným prijímacím miestam, dočasným ubytovacím centráam a mestským oblastiam. Všetci títo aktéri spolupracovali v duchu solidarity.⁶²

⁶² Ukraine Situation - 2022 Final Report Regional Refugee Response Plan (March – December 2022). In *UNHCR Operational Data Portal (ODP)* [online] 2022, s. 39 [cit. 2023-14-4]. Dostupné na internete: <https://data.unhcr.org/en/documents/details/99791>

Na Slovensku sa pri riešení situácie utečencov uplatňoval široký celospoločenský prístup, ktorý zahŕňal viacsektorové a viacstranné posúdenie potrieb utečencov, ochranu ich práv a prístup k potrebným službám. Dôraz sa kládol na zabezpečenie ubytovania, prístup k zdravotnej starostlivosti, vzdelávanie, právnu pomoc, ochranu detí, špecializované služby pre obeť rodovo podmieneného násillia, mechanizmy prevencie a zmierňovania rizík, ekonomickú integráciu, sociálnu ochranu a sociálno-ekonomické príležitosti.

V súvislosti so situáciou na Ukrajine Slovensko prijalo tri legislatívne balíky vrátane Zákona o azyle a Zákona o pobyte cudzincov, ktorých cieľom je uľahčiť integráciu osôb utekajúcich z Ukrajiny. Tieto legislatívne balíky sa týkajú rôznych aspektov, ako je pobyt, dočasná ochrana, prístup na trh práce, vzdelávanie, doprava, bývanie, sociálna ochrana a zdravotná starostlivosť. Postavenie dočasnej ochrany je pre utečencov a ich rodiny prichádzajúce z Ukrajiny dostupné už od 1. marca 2022. Ku koncu decembra 2022 požiadalo o dočasnú ochranu na Slovensku celkovo 104 764 osôb.⁶³

V roku 2022 boli partneri Plánu reakcie na utečencov prítomní na hraničných priechodoch, v tranzitných a prijímacích centrách, v miestach kompaktného osídlenia, na miestach pomoci a na ďalších miestach, kde ukrajinskí utečenci naďalej prichádzali alebo hľadali pomoc, aby sa zabezpečil systémový prístup k začleňovaniu ukrajinských detí do vzdelávacieho systému. V tomto procese partneri úzko spolupracovali s Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu, Národným inštitútom vzdelávania a vedy, mládeže a obcami v rámci celej krajiny. Okrem toho partneri uskutočnili aktivity neformálneho vzdelávania, ktoré podporili viac ako 40 000 detí utečencov v prístupe k formálnemu alebo neformálnemu vzdelávaniu a približne 23 000 deťom poskytli učebné materiály.

V sektore zdravotníctva partneri spolupracovali s vládou na zabezpečení prístupu ku kvalitným zdravotníckym službám vrátane poskytovania spotrebného materiálu, vakcín, liekov a vybavenia. Okrem toho partneri poskytovali podporu pri kŕmení dojčiat a malých detí, poradenstvo a iné formy pomoci.⁶⁴

⁶³ Ukraine Situation - 2022 Final Report Regional Refugee Response Plan (March – December 2022). In *UNHCR Operational Data Portal (ODP)* [online] 2022, s. 39 [cit. 2023-14-4]. Dostupné na internete: <https://data.unhcr.org/en/documents/details/99791>

⁶⁴ Ukraine Situation - 2022 Final Report Regional Refugee Response Plan (March – December 2022). In *UNHCR Operational Data Portal (ODP)* [online] 2022, s. 40 [cit. 2023-14-4]. Dostupné na internete: <https://data.unhcr.org/en/documents/details/99791>

Krajina má síce priaznivé podmienky na ochranu utečencov, ale pri poskytovaní základných služieb sa vyskytujú vážne problémy. Najmä prístup k dlhodobému bývaniu je obmedzený v dôsledku nedostatku bytového fondu a neexistencie systému sociálneho bývania. Prístup na trh práce je tiež náročný kvôli jazykovým bariéram, nedostatočnému uznávaniu kvalifikácie a nedostatočnému prístupu ku kvalitnej zdravotnej starostlivosti, najmä pre osoby s vážnymi ochoreniami alebo osoby, ktoré potrebujú psychiatrickú a psychosociálnu podporu. Okrem toho nedostatok miest v školách a príležitostí na neformálne vzdelávanie bráni sociálnej integrácii utečencov. Je potrebné ďalej pracovať na minimalizácii a odstraňovaní prekážok integrácie a aktívne podporovať sociálnu súdržnosť. Väčšina utečencov má vysokoškolské vzdelanie a je pripravená pracovať a prispievať k rozvoju hostiteľských komunít, ale potrebujú trvalú podporu na zabezpečenie sociálno-ekonomickej integrácie.⁶⁵

Česká republika

Česká republika má jeden z najvyšších počtov registrovaných utečencov z Ukrajiny na svete, a to v absolútnom vyjadrení aj v prepočte na jedného obyvateľa. Je to možné vďaka prítomnosti veľkej predvojnovkej ukrajinskej diaspóry, dynamickej ekonomike s jednou z najnižších mier nezamestnanosti v EÚ a silnej solidarite s utečencami, ktorú prejavuje hostiteľská komunita. V tejto súvislosti sa značný počet Ukrajincov rozhodol požiadať o azyl v Českej republike. Do konca roka 2022 bolo 473 216 ukrajinským utečencom udelené postavenie dočasnej ochrany podľa smernice o dočasnej ochrane (TPD - Temporary Protection Directive), pričom približne 80 % z nich tvorili ženy, pričom 47 % z nich boli ženy a 33 % deti.⁶⁶

Právne predpisy tiež uľahčili rýchlu registráciu utečencov a zavedenie dôležitých opatrení týkajúcich sa prístupu k zdravotnému poisteniu, trhu práce a vzdelávaniu. Česká vláda tiež zaviedla humanitárne platby pre utečencov a solidárne platby pre tých, ktorí utečencov hostia. Na podporu utečencov z Ukrajiny vláda vypracovala komplexnú

⁶⁵ Ukraine Situation - 2022 Final Report Regional Refugee Response Plan (March – December 2022). In *UNHCR Operational Data Portal (ODP)* [online] 2022, s. 41 [cit. 2023-14-4]. Dostupné na internete: <https://data.unhcr.org/en/documents/details/99791>

⁶⁶ Ukraine Situation - 2022 Final Report Regional Refugee Response Plan (March – December 2022). In *UNHCR Operational Data Portal (ODP)* [online] 2022, s. 15 [cit. 2023-14-4]. Dostupné na internete: <https://data.unhcr.org/en/documents/details/99791>

adaptačnú a integračnú stratégiu založenú na trojstupňovom prístupe k reakcii: prvým cieľom je zaistiť bezpečnosť úteku, ďalším stupňom je adaptácia a spolužitie a tretím stupňom sú dlhodobé riešenia.⁶⁷

Keďže približne tretinu utečencov z Ukrajiny tvoria deti, bolo potrebné zabezpečiť prístup k vzdelaniu v mieste dočasného pobytu. Zápis detí utečencov so štatútom dočasnej ochrany do českých škôl je zo zákona povinný. V súlade s tým bola nadviazaná spolupráca s Ministerstvom školstva, mládeže a telovýchovy s cieľom podporiť prístup ukrajinských detí do národných škôl a boli spustené iniciatívy na budovanie kapacít školského personálu vrátane viac ako 4 000 učiteľov a 600 asistentov učiteľov a na podporu kampane "Spät do školy". Táto kampaň bola prospešná pre zamestnávanie ukrajinských štátnych príslušníkov, ale bola prospešná aj pre Českú republiku, keďže pracovná sila pochádzajúca z iných krajín môže byť veľkým prínosom pre inštitúcie, ktoré chcú rozšíriť svoju globálnu prítomnosť.⁶⁸

Spolupráca s Ministerstvom zdravotníctva zlepšila prístup utečencov k národnému systému zdravotnej starostlivosti vrátane starostlivosti o duševné zdravie a poskytla im vysokokvalitné služby v nemocniciach a na špecializovaných pracoviskách. Partneri projektu tiež pomohli rozšíriť nemocničné a laboratórne kapacity prostredníctvom poskytovania materiálnej podpory a IT technológií a ďalšieho zdravotníckeho vybavenia. Okrem toho partneri projektu umožnili akreditáciu viac ako 500 ukrajinských zdravotníckych pracovníkov a vyškolili ich v kultúrne citlivej medziľudskej komunikácii. Zdravotná informačná kampaň, ktorú spustili partneri, oslovila viac ako 500 000 ľudí prostredníctvom rôznych komunikačných kanálov vrátane videí, sociálnych médií, letákov a plagátov v rôznych jazykoch. Kampaň sa týkala tém, ako je bezpečnosť liekov a očkovanie.

69

⁶⁷ Czech Republic: Determination of strategic priorities of the Government of the Czech Republic to deal with the refugee wave related to the invasion of Ukraine by the Russian Federation. In: *European Commision* [online] 2022 [cit. 2023-14-4]. Dostupné na internete: https://ec.europa.eu/migrant-integration/library-document/czech-republic-determination-strategic-priorities-government-czech-republic-deal_en

⁶⁸ Ukraine Situation - 2022 Final Report Regional Refugee Response Plan (March – December 2022). In *UNHCR Operational Data Portal (ODP)* [online] 2022, s. 16 [cit. 2023-14-4]. Dostupné na internete: <https://data.unhcr.org/en/documents/details/99791>

⁶⁹ Ukraine Situation - 2022 Final Report Regional Refugee Response Plan (March – December 2022). In *UNHCR Operational Data Portal (ODP)* [online] 2022, s. 16 [cit. 2023-14-4]. Dostupné na internete: <https://data.unhcr.org/en/documents/details/99791>

V spolupráci s pražským magistrátom bolo otvorené Centrum podpory pre ukrajinských utečencov, ktoré poskytuje komplexné služby. Okrem toho bolo podporených 23 mimovládnych organizácií, aby spoločne vypracovali projekty zamerané na mladých ľudí vo veku 15 až 17 rokov.

Napriek príkladnej angažovanosti českej vlády a občianskej spoločnosti pri podpore a ochrane utečencov pretrvávajú výzvy. Podobne ako v iných krajinách je ťažké sledovať počet utečencov, ktorí zostávajú v krajine, čo sťažuje ústredným a miestnym orgánom a humanitárnym organizáciám plánovanie ich reakcie. Počet miest na prijatie utečencov je vyčerpaný a nedostatok krátkodobého a strednodobého ubytovania je obzvlášť akútny vo veľkých mestách, najmä v hlavnom meste Praha. Vystažovalectvo a rastúce životné náklady, nedostatočná znalosť českého jazyka, nedostatočná podpora starostlivosti o deti a administratívne ťažkosti v prístupe k zamestnaniu oslabujú odolnosť a mechanizmy pre zvládnutie prekážok zo strany utečencov.⁷⁰

Poľsko

Po eskalácii konfliktu na Ukrajine vo februári minulého roka sa Poľsko stalo jednou z najaktívnejších krajín na svete, ktoré prijímajú utečencov. Do konca roka 2022 bola dočasná ochrana alebo iné formy vnútroštátnej ochrany udelená viac ako 1,5 miliónom utečencov z Ukrajiny, z ktorých 65 % tvorili ženy a dievčatá. V marci 2022 poľský parlament schválil Zákon o pomoci ukrajinským občanom v ozbrojenom konflikte na Ukrajine.⁷¹

Poľská spoločnosť sa zmobilizovala, aby podporila a uspokojila najnaliehavejšie potreby utečencov z Ukrajiny vrátane poskytovania potravín a prístrešia. Miestni aktéri sa čoraz častejšie zapájali do koordinačných stretnutí a zúčastňovali sa na školeniach o nástrojoch a hodnoteniach, ktoré používajú medzinárodné organizácie. Medzinárodné organizácie zasa od roku 2014 lepšie pochopili poľskú občiansku spoločnosť a zlepšili svoj prístup k predtým prisťahovaným ukrajinským občanom.

⁷⁰ Ukraine Situation - 2022 Final Report Regional Refugee Response Plan (March – December 2022). In *UNHCR Operational Data Portal (ODP)* [online] 2022, s. 17 [cit. 2023-14-4]. Dostupné na internete: <https://data.unhcr.org/en/documents/details/99791>

⁷¹ PORTAL GOV.PL. The government has adopted a special act on assistance for refugees from Ukraine In: Ministry of the Interior and Administration [online] 2022 [cit. 2023-14-4]. Dostupné na internete: <https://www.gov.pl/web/mswia-en/the-government-has-adopted-a-special-act-on-assistance-for-refugees-from-ukraine>

Partneri Plánu reakcie na utečencov poskytli hotovostnú pomoc viac ako 615 000 zraniteľným utečencom po celom Poľsku, čím im umožnili prístup k základným veciam a službám. Sektor vzdelávania prispel k úsiliu vlády zvýšiť prístup detí z Ukrajiny k národnému vzdelávaciemu systému, pričom do národného vzdelávacieho systému bolo zapísaných približne 197 000 ukrajinských detí a dospelých. Okrem toho sa poskytlo viac ako 900 000 príležitostí na neformálne, mimoškolské a alternatívne vzdelávanie pre deti a dospelých v Poľsku a v tranzite. Taktiež boli prijaté opatrenia na uľahčenie pracovných príležitostí pre utečencov. V decembri sa uskutočnili tri veľtrhy práce vo Varšave, Lubline a Krakove, na ktorých sa približne 1 500 utečencov stretlo so 120 spoločnosťami a bolo im ponúknutých 1 300 podmienených pracovných ponúk.⁷²

Humanitárna pomoc sa poskytovala nielen vo forme nepotravinových výrobkov a zimných zásob, ale aj prostredníctvom obnovy verejných budov. To svedčí o komplexnom prístupe k podpore utečencov a hostiteľských komunít. Obnova verejných budov nielenže zlepšuje život miestneho obyvateľstva, ale poskytuje aj ďalšie bývanie pre utečencov, čo môže byť dôležité v prípade ďalšieho masového prílevu. Tento prístup môže pomôcť zabezpečiť udržateľnú a účinnú podporu utečencov v budúcnosti.

Počas jedného z najväčších a najrýchlejších prílevu utečencov, aký bol kedy zaznamenaný, sa národní a medzinárodní humanitárni aktéri v Poľsku snažili nájsť spôsob, ako zosúladiť naliehavú potrebu pomôcť stovkám tisíc ľudí v núdzi s naliehaním mnohých zainteresovaných strán rýchlo vypracovať spoločné prístupy a analýzy. Počiatočné operačné problémy často vyplývali z obmedzenej kapacity subjektov rýchlo rozšíriť rozsah pomoci a zároveň poskytovať kvalitné služby, ako aj z obmedzenej prítomnosti medzinárodných organizácií v Poľsku pred krízovou situáciou. Počas prvých týždňov sa miestne organizácie a organizácie diaspóry, ako aj dobrovoľníci rýchlo zmobilizovali a stali sa prvými subjektmi, ktoré reagovali na núdzovú situáciu.⁷³

Aj napriek rýchlej integrácii utečencov z Ukrajiny do poľskej spoločnosti a hospodárstva sa niektorí z nich naďalej stretávali s problémami, čo možno ilustrovať na situácii s ubytovaním. Pri integrácii na trh práce sa niektorí utečenci stretávali s viacerými

⁷² Ukraine Situation - 2022 Final Report Regional Refugee Response Plan (March – December 2022). In *UNHCR Operational Data Portal (ODP)* [online] 2022, s. 30 [cit. 2023-14-4]. Dostupné na internete: <https://data.unhcr.org/en/documents/details/99791>

⁷³ Ukraine Situation - 2022 Final Report Regional Refugee Response Plan (March – December 2022). In *UNHCR Operational Data Portal (ODP)* [online] 2022, s. 31 [cit. 2023-14-4]. Dostupné na internete: <https://data.unhcr.org/en/documents/details/99791>

prekážkami, ktoré im bránili nájsť si prácu. Medzi tieto prekážky patrí jazyková bariéra a nedostatok možností starostlivosti o deti. Orgány a partneri Plánu reakcie na utečencov sa týmito prekážkami integrácie zaoberali, ale stále je potrebné vykonať veľa práce.⁷⁴

2.1.1. Sociálne a ekonomické dôsledky nútenej migrácie na základe geopolitického konfliktu vojny na Ukrajine

Geopolitický konflikt na Ukrajine viedol k výraznému nárastu nútenej migrácie, ktorá má vážne sociálne a ekonomické dosahy. Jedným z najväčších sociálnych dôsledkov je narušenie štruktúry spoločnosti, keďže milióny ľudí boli nútené opustiť svoje domovy, rodiny a pracovné miesta. Nútené vysídlenie môže viesť k zvýšenému riziku chudoby, bezdomovectva, násillia, ako aj k psychickej traume a stresu. Medzi možné spôsoby reakcie na narušenie sociálnej štruktúry patrí poskytovanie humanitárnej pomoci, zavádzanie sociálnych programov na úrovni štátu aj mimovládnych organizácií a poskytovanie bezpečnosti zo strany štátu.

V rámci tejto práce sa uvádza, že nútená migrácia môže pozitívne aj negatívne ovplyvniť demografickú situáciu v krajinách pôvodu a v cieľových krajinách. Môže viesť k zvýšeniu počtu starších ľudí v krajinách pôvodu, ako aj k zvýšeniu počtu prisťahovalcov v cieľových krajinách. Podľa analýzy štatistických údajov je v prípade Ukrajiny zaznamenaný veľký počet prekročení hraníc z Európy na Ukrajinu, čo znamená, že násilne vysídlení utečenci sa vracajú domov, takže vývoj demografickej situácie v kontexte vojenského konfliktu nie je jednoznačný.

Pri analýze prístupu členských štátov EÚ, konkrétne Poľska, Slovenska a Českej republiky, k riešeniu problému prílevu nútených migrantov môžeme identifikovať určité sociálno-ekonomické dôsledky, zlepšenie ktorých by mohlo prispieť k stabilizácii situácie utečencov v Európe. Dôležité je analyzovať a vyhodnotiť tieto vplyvy a vypracovať stratégie na minimalizáciu negatívnych a maximalizáciu pozitívnych účinkov.

V prvom rade je nevyhnutné zabezpečiť účinnú integráciu migrantov do sociálneho a hospodárskeho života hostiteľskej krajiny. To znamená zabezpečiť prístup k vzdelaniu,

⁷⁴ UKRAINE SITUATION - 2022 Final Report Regional Refugee Response Plan (March – December 2022). In *UNHCR Operational Data Portal (ODP)* [online] 2022, s. 32-33 [cit. 2023-14-4]. Dostupné na internete: <https://data.unhcr.org/en/documents/details/99791>

zamestnaníu, bývaníu a zdravotnej starostlivosti. Akútny nedostatok krátkodobého a strednodobého bývania je veľkým problémom, s ktorým sa hostiteľské krajiny často stretávajú. Je potrebné nájsť nové spôsoby podpory utečencov, aby sa im poskytlo cenovo dostupné bývanie, najmä vo veľkých mestách.

Okrem toho by sa migranti mali podporovať v tom, aby sa naučili jazyk hostiteľskej krajiny, čo im uľahčí integráciu do kultúrneho prostredia krajiny. Je potrebné poznamenať, že nedostatočné jazykové znalosti a prístup k vzdelaniu sú jedným z hlavných faktorov, ktoré bránia integrácii utečencov v novej krajine. Je potrebné zvážiť zavedenie špeciálnych programov a podpory, ktoré by pomohli utečencom naučiť sa jazyk a získať potrebné vedomosti na adaptáciu v novom prostredí.

Je tiež potrebné vytvoriť podmienky pre migrantov, aby mohli pracovať a rozvíjať svoje odborné zručnosti. To sa dá dosiahnuť vytvorením priaznivých podmienok pre malé podniky, poskytnutím podpory pri vytváraní pracovných miest a poskytnutím rozvoja zručností a odbornej prípravy migrantov. Pre lokálne firmy je to tiež dobrá príležitosť, pretože môžu rozvíjať medzinárodné vzťahy a spoluprácu a neskôr expandovať na zahraničné trhy. Utečenci v ťažkej životnej situácii potrebujú podporu a prístup k mechanizmom sociálnej ochrany, ako je finančná pomoc, zdravotná starostlivosť, bývanie, vzdelávanie a odborná príprava. V tejto súvislosti je potrebné zabezpečiť sociálne začlenenie migrantov v hostiteľských krajinách.

V situácii vojny na Ukrajine väčšinu nútených utečencov, ktorí boli nútení odísť do zahraničia a opustiť svoje domovy kvôli bezpečnosti a záchrane života, tvoria ženy a deti. Ide teda o ďalší problém, s ktorým sa stretávajú mnohí utečenci, ktorí sa musia starať o deti a nemôžu navštevovať jazykové kurzy alebo si nájsť zamestnanie. Je potrebné zvážiť zavedenie programov starostlivosti o deti, ktoré umožnia rodičom získať potrebnú podporu. Dôležité je tiež zabezpečiť spoluprácu s krajinami pôvodu, aby sa zabezpečilo vzájomné porozumenie, výmena skúseností a pomoc pri riešení migračných problémov

Vo všeobecnosti by sa v záujme zlepšenia sociálno-ekonomického vplyvu nútenej migrácie v Európe mala venovať pozornosť integrácii, ekonomickému vplyvu, sociálnemu začleneniu, kontrole nelegálnej migrácie, ochrane práv migrantov, medzikultúrnej rozmanitosti a spolupráci s krajinami odchodu.

ZÁVER

Nútená migrácia je v súčasnom svete vážnym problémom. Mnohí ľudia sú nútení opustiť svoje domovy v dôsledku vojen, politických konfliktov, ekonomickej nestability a iných dôvodov. To vedie k závažným sociálnym a hospodárskym dôsledkom pre krajiny vrátane zvýšenej nezamestnanosti, rastúcej chudoby a ťažkostí pri integrácii migrantov do spoločnosti.

V prvej časti práce skúmali sme vplyv nútenej migrácie na vonkajšie a vnútorné podnikateľské prostredie medzinárodných marketingových firiem. Práca sa zaoberá aj príčinami a dôsledkami nútenej migrácie, diferenciáciou tohto javu a medzinárodnými možnosťami jeho prekonania na medzinárodnej a vnútroštátnej úrovni. Môžeme zhrnúť, že nútená migrácia je komplexný jav, ktorý v sebe spája niekoľko tlakových faktorov a spúšťačov núteného presunu. Vo väčšine prípadov je nútená migrácia vyvolaná prírodnými katastrofami, vojnami, krízami a inými nepriaznivými životnými podmienkami. Zjednodušene povedané, rozdiel medzi pojmami nútená a dobrovoľná migrácia spočíva v tom, že nútený migrant alebo utečenec sa nerozhodne migrovať vždy z vlastnej vôle, ale je k tomu donútený ohrozením života a nevhodnými životnými podmienkami. A často sú takýmito osobami žiadatelia o azyl.

Ďalšia kapitola je rozdelená na dve časti, a to na výsledky práce, ich analýzu a diskusiu. V tejto časti sa analyzuje regulácia nútenej migrácie zo strany Európskej únie, ako aj vplyv geopolitického konfliktu na Ukrajinu na sociálno-ekonomické dôsledky v hostiteľských krajinách. Výsledky výskumu nám umožnili vyvodiť závery o komplexnej analýze súčasných sociálno-ekonomických dôsledkov nútenej migrácie v kontexte geopolitického konfliktu a spôsoboch ich prekonania. Európska únia je jednou z najväčších regionálnych organizácií, ktorá vyvíja úsilie o reguláciu nútenej migrácie. EÚ prijala rôzne právne predpisy a politiky zamerané na uľahčenie integrácie migrantov a ochranu ich práv. V praxi však môže byť vykonávanie týchto politík náročné z dôvodu nedostatočnej koordinácie medzi členskými štátmi a rozdielných prístupov k regulácii migrácie.

V súvislosti s nútenou migráciou v dôsledku geopolitického konfliktu na Ukrajinu prijala Európska únia rôzne opatrenia zamerané na poskytovanie pomoci a podpory vnútorne vysídleným osobám a migrantom, ktorí vstúpili do členských štátov EÚ v dôsledku vojny na Ukrajinu. Tieto opatrenia zahŕňajú humanitárnu pomoc, finančnú podporu, prístup k

vzdelávacím a zdravotníckym službám a vytvorenie osobitných programov na integráciu migrantov do spoločnosti členských štátov EÚ.

V našej práci sme analyzovali množstvo štatistických údajov a ako databázy sme použili zdroje ako Organizácia Spojených národov (OSN), Medzinárodná organizácia pre migráciu (IOM), Európska komisia, Úrad vysokého komisára OSN pre utečencov (UNHCR), portál operačných údajov UNHCR a iné. Analyzovali sme aj mnohé vedecké a odborné články, správy o migrácii za rôzne časové obdobia a pre podrobnejšie pochopenie problematiky sme študovali aj zahraničnú literatúru, konkrétne ukrajinské zdroje, aby sme lepšie pochopili problém týkajúci sa fenoménu vojenského konfliktu a jeho vplyvu na sociálno-ekonomický vývoj krajín.

Podľa štatistík počet nútených migrantov pomerne rýchlo narastá a pozreli sme sa aj na to, v ktorých krajinách je najviac migrantov, v Európskej únii sú to Nemecko, Taliansko, Poľsko, Grécko a ďalšie krajiny.

Z uvedeného vyplýva, že metóda systematickej analýzy, ktorú sme si zvolili, nám pomohla preskúmať fenomén migrácie v celej jeho šírke. Rovnako užitočná bola aj metóda porovnávania všetkých štatistických údajov, ktorá nám poskytla možnosť porovnať vývoj a tempo rastu migrácie na celosvetovej úrovni, ako aj na úrovni Európskej únie. Výsledkom našej práce bolo, že podľa prieskumu v roku 2022 počet utečencov na svete prekročí hranicu 100 miliónov. Toto číslo je hrozivé a úplne znepokojujúce, ale núti svet, aby sa zjednotil a spoločne čelil tomuto problému. Pokiaľ ide o Európsku úniu, najväčší prílev migrantov v roku 2022 zaznamenali Poľsko, Nemecko, Slovensko, Bulharsko, Česká republika a ďalšie členské štáty EÚ. Vysoký počet ukrajinských migrantov sa väčšinou nachádzal v krajinách susediacich s Ukrajinou, pričom tieto krajiny zvyčajne neslúžili ako konečná destinácia nútených migrantov, ale zohrávali len tranzitnú úlohu pri ich pohybe. V našej záverečnej práci sme identifikovali sociálno-ekonomické dôsledky vojenského konfliktu na Ukrajine a navrhli niektoré riešenia týchto dôsledkov, ktoré by mohli byť užitočné pre prijímajúce aj vysielajúce krajiny.

Na záver môžeme konštatovať, že hlavný cieľ a súvisiace čiastkové ciele našej práce sme úspešne splnili a v práci sme ich prezentovali s podrobným výkladom.

Zoznam použitej literatúry

1. AJLUNI, Salem, KAWAR Mary. *The impact of the Syrian refugee crisis on the labour market in Jordan: a preliminary analysis*. [elektronický zdroj]. Beirut: ILO, 2014 ISBN 9789221287339 28 s. [cit. 2023-31-3]. Dostupné na internete: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---arabstates/---ro-beirut/documents/publication/wcms_242021.pdf
2. ALGASH, Valentina - PITTEL, Anna. *Moderná migračná kríza ako výzva pre Európsku Úniu*. In Podnikanie, ekonomika a právo. Kyiv, 2019, 5 s. [online] [cit. 2023-8-4]. Dostupné na internete: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/12/62.pdf>
3. BUROVA, K. *Migračná politika Európskej únie: problémy súčasnosti*. In Podnikanie, ekonomika a právo. Kyiv, 2016, 268-273 s. [online] [cit. 2023-4-4]. Dostupné na internete: http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/11251/1/Burova__268-273.pdf
4. CASTLES S. Globálne trendy a problémy. Medzinárodná migrácia na začiatku XXI. storočia: globálne trendy a problémy In: *International Journal of Social Sciences*, 2001 ISSN 0020-8701 s. 27-28
5. COHEN-GOLDNER, Sarit, PASERMAN, M. Daniele. The dynamic impact of immigration on natives' labor market outcomes: Evidence from Israel. In: *European Economic Review* [online]. 2011, roč. 55, č. 8, 1027-1045 s. ISSN 0014-2921 [cit. 2023-30-3]. Dostupné na internete: <https://doi.org/10.1016/j.euroecorev.2011.05.002>
6. CZECH REPUBLIC: Determination of strategic priorities of the Government of the Czech Republic to deal with the refugee wave related to the invasion of Ukraine by the Russian Federation. In: *European Commission* [online] 2022 [cit. 2023-14-4]. Dostupné na internete: https://ec.europa.eu/migrant-integration/library-document/czech-republic-determination-strategic-priorities-government-czech-republic-deal_en
7. DATA AND RESEARCH. In: *International Organization for Migration (IOM)* [online] [cit. 2023-15-3]. Dostupné na internete: <https://www.iom.int/data-and-research>

8. DOROSH, Lesya - IVASECHKO, Olga. Osobitosti fungovania a výzvy pre rozvoj EÚ v blízkej budúcnosti (2017-2018) In *Časopis Politické vedy*. Lviv: 2017 č. 1, 6 s. [online] [cit. 2023-4-4]. Dostupné na internete: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2017/nov/6650/dorosh.pdf>
9. EUROPEAN COMMISSION. Key challenges of our times - Autumn 2022. In *Eurobarometer* [online] 2022 [cit. 2023-3-4]. Dostupné na internete: <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2892>
10. GLOBAL COMPACT FOR SAFE, ORDERLY AND REGULAR MIGRATION (GCM). In: *OHCHR* [online] 2023 [cit. 2023-15-3]. Dostupné na internete: <https://www.ohchr.org/en/migration/global-compact-safe-orderly-and-regular-migration-gcm>
11. GLOBAL TRENDS REPORT 2021.UNHCR. In: *UNHCR* 2023 [online] [cit. 2023-4-4]. Dostupné na internete: <https://www.unhcr.org/62a9d1494/global-trends-report-2021>
12. HIDAYAT, Ferry. World-Systems Analysis: An Introduction by Immanuel Wallerstein. In: *Academia.edu* [online] [cit. 2023-22-3]. Dostupné na internete: https://www.academia.edu/33376583/World_Systems_Analysis_An_Introduction_by_Immanuel_Wallerstein
13. IASFM Mission - International Association for the Study of Forced Migration. In: *Uni-bamberg.de* [online] [cit. 2023-23-3]. Dostupné na internete: <http://www.efms.uni-bamberg.de/iasfm/mission.htm>
14. ILTIO, Ihor. *Ukrajina v kontexte globálnych migračných procesov* In: *Migrácia a tolerancia na Ukrajine*. [elektronický zdroj] Kyiv: Stylos, 2007. ISBN 978-966-8009-67-9 188 s. [cit. 2023-22-3]. Dostupné na: <https://www.wilsoncenter.org/sites/default/files/media/documents/publication/MigTol.pdf>
15. IOM, 2004. Glossary on Migration [elektronický zdroj]. Geneva: International Organization for Migration, 2004. 81 s. ISSN 1813-2278 [cit.2023-9-3]. Dostupné na: http://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_1_en.pdf

16. KENYON Lischer, Sarah, "Conflict and Crisis Induced Displacement". In *Elena FiddianQasmiyeh, Gil Loescher, Katy Long and Sando Sigona, The Oxford Handbook of Refugee & Forced Migration Studies*, New York: Oxford University Press, 2016, ISBN: 9780199652433 s. 319
17. KERMAKCH, R. *Problém utečencov v EÚ: dlhodobé dôsledky novej výzvy* In Nadácia "Demokratické iniciatívy" Ilka Kucheriva [online] 2015 [cit. 2023-9-4]. Dostupné na internete: <https://dif.org.ua/article/problema-bizhentsiv-v-es-dovgostrokovi-naslidki-novogo-vikliku>
18. KOVSHOVA, I. *Marketingový manažment: teória, metodológia, prax: monografia* [elektronický zdroj]. Kyjev: FOP Vyshemyskyi V. S., 2018. 516 s. ISBN 978-617-7573-10-3 Dostupné na internete: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/bb233ed9-0186-480d-9315-a712d52e098a/content>
19. KRYMOVA, M. Integrácia migrantov ako nástroj pre fungovanie trhu migračných služieb v EÚ. In: *Ekonomika a organizácia riadenia* [online]. 2019, č. 2, 9 s. [cit. 2023-15-3]. Dostupné na internete: <https://jeou.donnu.edu.ua/article/view/7351/7375>
20. LAZAREVA, Olena. *Medzinárodný manažment: učebnica* [elektronický zdroj]. Mykolajiv: NMU Petra Mohyly, 2009. 188 s. ISBN 978-966-336-129-1 Dostupné na internete: https://dut.edu.ua/uploads/l_1342_69174577.pdf
21. LISNYAK, Olena. *Medzinárodný marketingový manažment v činnosti podnikov* In Aktuálne problémy marketingového manažmentu v podmienkach inovačného rozvoja ekonomiky. [elektronický zdroj]. Luts'k: IPM of Luts'k NTU, 2021. 416 s. Dostupné na internete: file:///C:/Users/TOSHIBA/Downloads/1123489.2021_.pdf
22. LUTSYSHYN, Halyna. Migračná kríza v EÚ: problém bezpečnosti vonkajších hraníc a zhoršenie medzietnických vzťahov In *Časopis Politické vedy*. Lviv: 2015 č. 1, 5 s. [online] [cit. 2023-9-4]. Dostupné na internete: <https://ena.lpnu.ua:8443/server/api/core/bitstreams/96ffba36-5805-4cc5-b4c1-401912a1c77e/content>

23. MASSEY, Douglas S. et al. Theories of International Migration: a Review and Appraisal. In: *Population and Development Review* [online]. 1993, roč. 19, č. 3, 431-466 s. Dostupné na internete: <https://www.jstor.org/stable/2938462>

24. MIGRÁCIA V EÚ A NA SLOVENSKU In *Európska komisia* [online]. 2023 [cit. 2023-8-4]. Dostupné na internete: https://slovakia.representation.ec.europa.eu/strategia-priority/klucove-politiky-eu-pre-slovensko/migracia_sk

25. MIGRAČNÁ POLITIKA SLOVENSKEJ REPUBLIKY S VÝHLADOM DO ROKU 2025. In *Ministerstvo vnútra Slovenskej Republiky* [online]. 2021, 15 s. [cit. 2023-9-4]. Dostupné na internete: <https://www.minv.sk/?zamer-migracnej-politiky-slovenskej-republiky&subor=419162>

26. MIGRATION AND MIGRANT POPULATION STATISTICS - STATISTICS EXPLAINED. In: *Eurostat 2023* ISSN 2443-8219 [online] [cit. 2023-5-4]. Dostupné na internete: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Migration_and_migrant_population_statistics

27. MIGRATION AND MIGRANT POPULATION STATISTICS - Statistics Explained. In: *Eurostat 2023* ISSN 2443-8219 [online] [cit. 2023-5-4]. Dostupné na internete: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Migration_and_migrant_population_statistics

28. MINISTERSTVO FINANCIÍ SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Rozvojová spolupráca | Ministerstvo financií Slovenskej republiky. In: *Ministerstvo financií Slovenskej republiky* [online] 2023 Dostupné na internete: <https://www.mfsr.sk/sk/medzinarodne-vztahy/rozvojova-spolupraca/rozvojova-spolupraca.html>

29. NIEBUHR, Mona. The Economic Impact of Forced Migration. In: *Carnegie Endowment for International Peace* [online] 2016 [cit. 2023-28-3]. Dostupné na internete: <https://carnegieendowment.org/2016/04/22/economic-impact-of-forced-migration-pub-63421>

30. PAK, N. Nekontrolovaná migrácia ako hrozba pre bezpečnosť Európskej únie. In *Časopis Národnej univerzity Tarasa Ševčenka v Kyjeve*. Kyiv: 2016, 30-32 s. ISSN

- 1728-381 [online] [cit. 2023-3-4]. Dostupné na internete: <http://journals.iir.kiev.ua/index.php/knu/article/view/3237/2910>
31. PORTAL GOV.PL. The government has adopted a special act on assistance for refugees from Ukraine In: *Ministry of the Interior and Administration* [online] 2022 [cit. 2023-14-4]. Dostupné na internete: <https://www.gov.pl/web/mswia-en/the-government-has-adopted-a-special-act-on-assistance-for-refugees-from-ukraine>
32. POULIN, M. Zdroje údajov pre meranie medzinárodnej migrácie v stredoeurópskych štátoch In: *Medzinárodná migrácia obyvateľstva: Rusko a súčasný svet.*- Moskva: MAKS Press, 2000. ISBN 5-317-00165-X 14 – 37 s.
33. REFUGEE STATISTICS. In: *UNHCR 2023* [online] [cit. 2023-3-4]. Dostupné na internete: <https://www.unhcr.org/refugee-statistics/>
34. REGIONAL REFUGEE AND MIGRANT RESPONSE PLAN FOR EUROPE. In *UNHCR* [online]. 2016, 154 s. [cit. 2023-8-4]. Dostupné na internete: <https://www.unhcr.org/577220cf7.pdf>
35. ROMANIUK, A. Migračné procesy vo Lvovskej oblasti. In: *Ukrajinské varianty 2.* Sumy 1997 25 s.
36. ROVENCHAK, Olga. Definície a klasifikácie migrácie: priblíženie operačných koncepcií In: *Politický manažment.* Lviv 2006 13 s. [online]. [cit. 2023-24-3]. Dostupné na internete: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/rovenchak_vyznachennia.pdf
37. SARZIN, Zara, World Bank. *The impact of forced migration on the labor market outcomes and welfare of host communities.* 2021 45 s. [online]. [cit. 2023-1-4]. Dostupné na internete: https://www.unhcr.org/people-forced-to-flee-book/wp-content/uploads/sites/137/2021/10/Zara-Sarzin_The-impact-of-forced-migration-on-the-labor-market-outcomes-and-welfare-of-host-communities.pdf
38. SLYUSAREVSKY, Mykola, Migrácia ako sociálny a psychologický jav: typy, funkcie, faktory a zákonitosti In: *vedecký časopis Svitoglyad* Kyiv 2015, №5, 14 s. ISSN 18197329 [online] [cit. 2023-27-3]. Dostupné na internete: <https://www.mao.kiev.ua/biblio/jscans/svitoglyad/svit-2015-10-5/svitoglyad-2015-5-9-slyusarevskiy-blinova.pdf>

39. STANKOVIC, Snezana, ECKE, Jonas, WIRTZ, Elizabeth. Forced Migration. In: *Oxford Research Encyclopedia of Anthropology* [online]. 2021 [cit. 2023-24-3]. Dostupné na internete: <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190854584.013.468>

40. SUBMISSION TO THE FEDERAL STANDING COMMITTEE ON CITIZENSHIP AND IMMIGRATION. In *Addressing the Root Causes of Forced Migration: Recommendations for Canada* [online]. 2018 [cit. 2023-25-3]. Dostupné na internete: <https://www.ourcommons.ca/Content/Committee/421/CIMM/Brief/BR10152564/br-external/DevelopmentAndPeace-CaritasCanada-e.pdf>

41. ŠABIĆ, Senada Šelo. The Relocation of Refugees in the European Union In *Friedrich-Ebert-Stiftung* [online]. Zagreb, 2017, 11 s. [cit. 2023-8-4]. ISBN 978-953-7043-62-9. Dostupné na internete: doi:<https://library.fes.de/pdf-files/bueros/kroatien/13787.pdf>

42. TEMPORARY REINTRODUCTION OF BORDER CONTROL. In: *European Comission 2023* [online] [cit. 2023-9-4]. Dostupné na internete: https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/schengen-borders-and-visa/schengen-area/temporary-reintroduction-border-control_en

43. UKRAINE REFUGEE SITUATION. In UNHCR Operational Data Portal (ODP) [online] 2023 [cit. 2023-11-4]. Dostupné na internete: <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>

44. UKRAINE SITUATION - 2022 Final Report Regional Refugee Response Plan (March – December 2022). In *UNHCR Operational Data Portal (ODP)* [online] 2022, 43 s. [cit. 2023-14-4]. Dostupné na internete: <https://data.unhcr.org/en/documents/details/99791>

45. UNHCR Master Glossary. In: *UNHCR* [online] 2006 [cit. 2023-25-3]. Dostupné na internete: <https://www.unhcr.org/glossary/>

46. UNHCR - The UN Refugee Agency. In: *Unhcr.org* [online] [cit. 2023-15-3]. Dostupné na internete: <https://www.unhcr.org/>

47. UNHCR. *Convention and Protocol Relating to the Status of Refugees*. In: UNHCR [online] [cit. 2023-25-3]. Dostupné na internete: <https://www.unhcr.org/3b66c2aa10>
48. UNHCR. Global Trends Report 2021. In: UNHCR 2023 [online] [cit. 2023-8-4]. Dostupné na internete: <https://www.unhcr.org/62a9d1494/global-trends-report-2021>
49. VOROTIN, Valerij - ZHALILO, Jaroslav. *Štátny manažment regionálneho rozvoja Ukrajiny: monografia*. Kyiv: NISD, 2010. ISBN 978–966–554–103–5 288 s.
50. VYSOCHIN, M. Sociálno-geografické črty migrácie v regionálnom sociálno-geografickom systéme (na príklade Charkovskej oblasti): In *dizertačná práca na získanie titulu kandidáta geografických vied: špecializácia 11.00.02 "Ekonomické a sociálna geografia"* Chernivtsi, 2007. 24 s.
51. ZAPADNIUK, S. Human migrations in ukraine: intra-regional measuring. In *Ukrainian Geographical Journal*. Kyiv: Institute of Geography of the NAS of Ukraine, 2012, 28-33 s.